

Σ
Υ
Ν
Δ
Ε
Σ
Μ
Ο
Σ

Σ
Υ
Ρ
Ι
Α
Ν
Ω
Ν

Έτος Ιδρύσεως 1900

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Ύλη από την Ηλεκτρονική Έκδοση

Έτος 25ο -Τεύχος 98

1/07/20 έως 30/09/2020

***Μια εικόνα...
χίλιες λέξεις***

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Έτος Ιδρύσεως 1900

Πατριωτικό - Πολιτιστικό - Φιλανθρωπικό Σωματείο

3ης Σεπτεμβρίου 56 - 5ος Όροφος

10433 Αθήνα

Τηλ & Φαξ : 210 8226785

E-Mail : syn.syrianon@gmail.com

: synsyrianon@synd.gr

Ιστοχώρος : www.synd.gr

Ηλεκτρονική Διαδικτυακή Έκδοση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΣΥΡΙΑΝΩΝ

Ενημερωτικό Περιοδικό

Έτος 25ο - Τεύχος 98

ΙΟΥΛ - ΑΥΓ - ΣΕΠΤ 2020

ISSN 2241 - 9497

Υπεύθυνος Έκδοσης

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΑΦΙΑΣ

Πρόεδρος Συνδέσμου

Δημιουργία - Ενημέρωση

Κωνσταντίνος Ν. Παπαπολίζος

Διόρθωση κειμένων

Χρήστος Θανόπουλος

Συνεργάτες παρόντος τεύχους αλφαβητικά

Δημήτρης Βόϊκος

Χρήστος Θανόπουλος

Τάκης Κυριτσόπουλος

Μαρία Ρώτα

Γεώργιος Σαρλής

Νίκος Σαλίβερρος

Δακτυλογράφηση Κειμένων

Χρήστος Θανόπουλος

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τα ενυπόγραφα [κείμενα](#) εκφράζουν τις προσωπικές και μόνο θέσεις των [συνεργατών](#) συγγραφέων τους και συνεπώς δεν απηχούν τις θέσεις του εντύπου μας, το οποίο όμως διατηρεί το δικαίωμα να τα τροποποιεί όταν αυτό κριθεί αναγκαίο.

Ψηφιακή Εκτύπωση Περιοδικού από την «Γράμμα Εικόνα» του Νίκου Χατζίρη
Ζακύνθου 16 – 11361 Αθήνα Τηλ 2108841197

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Το ζεστό ανέμελο καλοκαιράκι έφυγε και μας ήρθε το φθινόπωρο με τα πρωτοβρόχια. Κάποιοι από εμάς επισκέφτηκαν την όμορφη Σύρα και κάποιοι άλλοι όχι. Είτε το θέλουμε είτε όχι η πανδημία έχει επηρεάσει την ζωή μας.

Ο Σύνδεσμος Συριανών συνεχίζει τις δραστηριότητες του. Το περιοδικό εκδίδεται κανονικά.

Προετοιμάζεται το ημερολόγιο του 2021, με θέμα τα «Συριανά Εργοστάσια», υπό την επιμέλεια της Ντίνας και του Γιάννη Συκουτρή.

Οι προγραμματισμένες εκδηλώσεις θα πραγματοποιούνται εφόσον το επιτρέπουν οι εκάστοτε συνθήκες. Προέχει η υγεία και η ασφάλεια όλων μας.

Θα είμαστε σε συνεχή επικοινωνία μέσω του περιοδικού , της ιστοσελίδας του Συνδέσμου, των SMS στα κινητά και των e-mail.

Παρακαλούμε πολύ μην ξεχνάτε την συνδρομή σας, που είναι απαραίτητη για την κάλυψη των λειτουργικών εξόδων του Συνδέσμου.

Ευχαριστούμε πολύ για την υποστήριξη και την αγάπη σας. Ο Σύνδεσμος Συριανών θα συνεχίσει απτόητος το πολιτιστικό και φιλανθρωπικό έργο του χάρις σε εσάς.

“Η Βασιλεύουσα Κωνσταντινούπολη”!

Από την κ. Μαρία Ρώτα

Η Κωνσταντινούπολη, η βασίλισσα του Βοσπόρου, ήταν για 16 αιώνες πρωτεύουσα της σπουδαιότερης Αυτοκρατορίας της Ανατολικής Ευρώπης. Ιδρύθηκε το 330 μ.χ με την ονομασία Κωνσταντινούπολη και κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς το 1453. Η ιστορία της μεγάλη και άριστη έχει και μνήμη και κρίση εκείνα τα παλαιά χρόνια.

Σ' αυτή την πόλη, που θεωρείται “μνημείο – σύμβολο” της παγκόσμιας χριστιανικής κληρονομιάς, άφησαν τη δική τους ανεξίτηλη σφραγίδα 81 Βυζαντινοί αυτοκράτορες, 32 σουλτάνοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και 12 πρόεδροι Δημοκρατίας. Τις τελευταίες δεκαετίες είχε σημειωθεί τεράστια οικονομική, βιομηχανική και επιχειρησιακή ανάπτυξη και η ίδια η πόλη είχε επεκταθεί σημαντικά στη βόρεια πλευρά, σχεδόν ως τη Μαύρη Θάλασσα και ανατολικά ως τα βάθη της Ανατολής. Σήμερα στην “Ισταμπούλ: (που σημαίνει “Πόλη”) η πληροφορία λέει ότι η πόλη των 2 Ηπείρων και των τριών θαλασσών έχει 17.000.000 κατοίκους (περίπου). Θεέ και Κύριε! Και κάθε χρόνο έρχονται, λέει, περίπου 50.000 άνθρωποι από τα βάθη της Ανατολίας και αυξάνονται και πληθαίνουν, όχι εκπαιδευμένοι, αλλά ιδιαίτερα φανατισμένοι και πιστοί, στον Μωάμεθ. Η πόλη έχει μήκος 160 χιλιόμετρα (κοντεύει να είναι όσο όλες οι Κυκλάδες, αν τις ενώσουμε). Έχει αυτή η πόλη 20.000 τζαμιά! Αλλάχ! Αλλάχ!

Αυτές ήταν οι σύντομες πληροφορίες της ειδικής ξεναγού, που υποδέχθηκε μια μεγάλη ομάδα Ελλήνων που ταξιδέψαμε με το πλοίο “ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ” και έφθασε ένα πρωινό, (Σεπτέμβριος 2003) περνώντας από τον Κεράτιο κόλπο και τον Βόσπορο στην προβλήτα του λιμανιού “Κιοράκιοϊ” που θα πει Μαύρο νησί. Οι περισσότεροι Έλληνες ταξιδιώτες άρχισαν αμέσως να αναζητούν από πιο σημείο θα φανεί ο θρυλικός τρούλος του Ναού της Αγίας Σοφίας. Μια ολόκληρη ζωή ακούγαμε, διαβάζαμε, μαθαίναμε για την ιστορική εκκλησία που ήταν, είναι και θα είναι ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της παγκόσμιας αρχιτεκτονικής.

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ο ναός “ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΣΟΦΙΑΣ” συγκαταλέγεται στα μεγαλύτερα αρχιτεκτονικά επιτεύγματα του κόσμου. Αποτελεί μνημείο της εξέλιξης της βυζαντινής πρωτεύουσας του 6ου αιώνα μ.χ., και άσκησε σημαντικότερη επιρροή στην αρχιτεκτονική των αιώνων που ακολούθησαν. Εγκαινιάστηκε από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό το 537. Για να δημιουργηθεί αυτός ο υπέροχος ναός της Αγίας Σοφίας, χρειάστηκαν 5 χρόνια και 10 μήνες. Εργάστηκαν περισσότεροι από 10.000 εργάτες και 145.000 κιλά χρυσού! Που τα διέθεσαν για την πραγματοποίηση της άριστης παρουσίασης του

ναού στον εσωτερικό χώρο.

- Νενίκηκά σε Σολομών! Αναφώνησε ο Ιουστινιανός, όταν είδε ολοκληρωμένο τον μεγαλοπρεπή ναό της Αγίας του Θεού Σοφίας, την υπέρτατη εκκλησία του Βυζαντίου (1.483 ετών). Απίστευτο πως διατηρήθηκε τόσα χρόνια ο ναός και αποτελεί, έως σήμερα, παγκόσμιο σημείο αναφοράς για όλα τα μήκη και πλάτη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και φυσικά και της Οθωμανικής ... Αυτοκρατορίας. Κάθε φορά που γίνονται σεισμοί, πυρκαγιές, πόλεμοι, όλοι οι άνθρωποι κοιτάνε, πάντα, αν ο ναός στέκει όρθιος ή αν έχει υποστεί ζημιές ή καταστροφές.

Αρχιτέκτονας του ναού ήταν ο Ανθέμιος από τις Τράλλεις και ο Ισιδωρος από την Μίλητο.

Το εσωτερικό της Αγίας Σοφίας, νομίζεις ότι: “καθρεφτίζει επί γης τα ουράνια” γράφουν ειδικοί. Προκαλεί δέος! Ο τρούλος του ναού, ο μέγιστος τρούλος, που νομίζει κανείς ότι είναι ο ουρανός, είναι τώρα διακοσμημένος με επιγραφές από το κοράνι. Κάποτε καλυπτόταν από χρυσό . Όπως , και να είναι , έστω και χωρίς το χρυσό, κοιτώντας ψηλά σου κόβεται η ανάσα ...

Θυμάμαι, μπήκαμε αμίλητοι όλη η συντροφιά, χωρίς σχόλια, ούτε κουβέντες, ακολουθούσαμε ο ένας τον άλλον, ακούγαμε τον ξεναγό, κοιτούσαμε συνεχώς ψηλά με συναισθήματα ανάμεικτα. Δεν ξέρεις αν χαίρεσαι που εδώ κάποτε ήταν Βυζάντιο, ήταν Ελλάδα, ήταν υψηλό επίπεδο ανθρώπων. Ήταν άριστοι, αξιόλογοι χριστιανοί .

Ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός ήθελε να γίνει το πιο θαυμάσιο οικοδόμημα και να ξεπεράσει το τέμενος του προφήτη Σολομώντα στην Ιερουσαλήμ. Όπως αναφέρουν τα γραπτά κείμενα της εποχής, όταν μπήκε επίσημα στον ναό της Αγίας Σοφίας ανέφερε με δυνατή φωνή:

“Δόξα τω Θεώ ... άριστον τό τοιούτον έργον. Νενικήκά σε Σολομών”. Είχε κατορθώσει να συγκεντρώσει, για τον εσωτερικό χώρο του Ναού, τα πολυτιμότερα υλικά από όλη τη χώρα . Στην οικοδομή του ναού (στον εσωτερικό χώρο) δεν χρησιμοποιήθηκε τίποτα ξύλινο. Όλοι προσέφεραν ό,τι πολύτιμο και ακριβό υπήρχε. Όταν άρχισαν τα θεμέλια του ναού, ο Ιουστινιανός κάλεσε τον πατριάρχη Ευτύχιο, που αναφέρθηκε στην ευχή “ Περί συστάσεως Εκκλησίας” και με τα χέρια του πήρε ο ίδιος ο αυτοκράτορας ασβέστη μ' ένα κεραμίδι και πρώτος έβαλε το θεμέλιο. Ο υπέροχος και αριστουργηματικός ναός της Αγίας Σοφίας προκαλεί δέος, ακόμα και σήμερα σε όλους τους Χριστιανούς.

Οθωμανική περίοδος

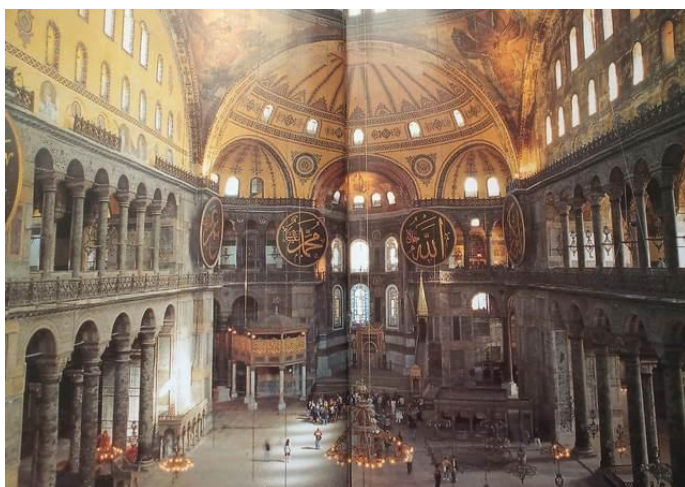
Μετά την άλωση της πόλης από τους Τούρκους, στην ιστορία της Αγίας Σοφίας άρχισε μια νέα περίοδος. Ο Ισλαμισμός απαγόρευε την προσευχή σε χώρο με εικόνες. “ Έτσι, όλα τα αριστουργήματα τέχνης της Αγίας Σοφίας, οι υπέροχες εικόνες, τα μωσαϊκά και οι νωπογραφίες που παρουσίαζαν χριστιανικές εικόνες, σταυρούς κ.α. σκεπάσθηκαν με κονίαμα. Εντυπωσιακά είναι τα υπέροχα ψηφιδωτά που παρουσιάζουν τις θαυμάσιες εικόνες του Ναού. Αυτά τα εκπληκτικά μωσαϊκά όπως της Δέησης, της Παναγίας με το

βρέφος, του Ιησού Χριστού, της Γέννησής του και τόσα άλλα, αποκαλύφθηκαν κάποια χρόνια πριν με τη χρηματοδότηση της UNESCO και τη βοήθεια των υπουργείων εξωτερικών Ελλάδος και Τουρκίας. Όταν βρίσκεται κανείς μπροστά στις υπέροχες εικόνες με τα ψηφιδωτά της Αγίας Σοφίας βεβαιώνεται ότι εκεί κάποτε ήταν Βυζάντιο, ήταν υψηλό επίπεδο μορφωμένων ανθρώπων. Ήταν μεγαλείο και πολιτισμός! Μουσείο για πολλά χρόνια ο ναός της Αγίας Σοφίας, με τους τέσσερις μιναρέδες στο κεντρικό κλίτος. Πλησιάσαμε την έξοδο του ναού της Αγίας Σοφίας. Θέλησα εκείνη τη στιγμή να κάνω το σταυρό μου. Με είδε ο φύλακας και κούνησε απαγορευτικά το δάχτυλό του. Φυσικά δέχθηκα. Αξέχαστη εμπειρία.

Έγραψε η Ακαδημαϊκός κ. Ελένη Γλύκατζη – Αρβελέρ: “Οι μύθοι της Κωνσταντινούπολης και της Αγίας Σοφίας είναι το ενωτικό αφήγημα των Ελλήνων, σημείο κοινής αναφοράς, πηγή ομαδικής συγκίνησης, μια πάντα ζωντανή εμπειρία. Όλες τις διαφορές μας τις ξεχνάμε και βουρκώνουμε, όπως η μάνα μου*, όταν μιλάμε για την Πόλη και τη Μεγάλη Εκκλησιά της

** Η μητέρα της κυρίας Αρβελέρ είχε γεννηθεί στην Κωνσταντινούπολη.*

29 Μαΐου 1453 ήταν η άλωση της “Βασιλεύουσας”

ΣΥΡΙΑΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ...

ΤΟ ΠΡΟΞΕΝΙΟ

Του Τάκη Κυρυτσόπουλου

Ο Τζίμης ο μπαξεβάνης έφτυσε στις χούφτες του και ξανάπιασε την τσάπα. Είχε ακόμα αρκετή δουλειά στο μποστάνι, ίσαμε να σκαφτούνε οι λάκκοι και οι αμάρες. Κατόπιν είχε να ποτίσει το δενδροπερίβολο με τις λεμονιές, να ρίξει κοπριά στα λάχανα και να βοτανίσει.

Εργαζότανε εδώ και χρόνια μπιστικός στον αχανή οπωρώνα του τσιφλικά της περιοχής και όλοι τον θεωρούσανε άνθρωπο ακάματο – έβγαζε δουλειά όσο τρεις μαζί – πλην χαγιαβό και αλλοπαρμένο!

Οι πιο παλιοί λέγανε μάλιστα πως αυτό του το είχε προξενήσει μια σφαίρα, που είχε δεχτεί κατά τον ελληνο-ιταλικό πόλεμο στο κεφάλι, ξώπετσα ευτυχώς.

Είχε ήδη περάσει σε μια πιο ώριμη ηλικία, όμως δεν νταγιαντούσε άλλο το μπεκιαριλίκι και τώρα αισθανότανε την ανάγκη μιας γυναικείας παρουσίας πλάι του.

Αλλά και φίλοι και γνωστοί το είχανε βάλει αμέτι – μουχαμέτι να τον αποκαταστήσουνε.

— Έλα ... βρε Χαραλάμπη να σε παντρέψουμε,
να φάμε και να πιούμε και να χορέψουμε ...

— Δε με λένε Χαραλάμπη, Τζίμη με λένε, τους αποστόμωνε, ενώ το μυαλό του έτρεχε στη Γραμματικούλα, που τα κιλά της ξεπερνάγανε τα εκατό, παρότι ζυγιζότανε αξυπόλυτη!

Κάποιο μεσημέρι μην αντέχοντας άλλο έτρεξε και βρήκε την κυρά Χαρούλα την προξενήτρα να μεσολαβήσει.

— Κάνε μου τη φτιάξη, της είπε, και θα 'χεις το ρεγάλο σου. Θέλω τη Γραμματικούλα να ενώσουμε τις τύχες μας.

— Αφόσον και το αποφάσισες, μπρε γιαβρί μου, να πιάσουμε τον πατέρα της να τα λιμάrouμε. Καιρός σου είναι πια να βρεις και συ μια κοπέλα της ωφελιάς, να ταβανώσεις.

— Έτσι καλό να δεις, κερά μου. Την έχω στην καρδιά μου, μαθές.

Έφυγε η Σμυρνιαά, χάθηκε κάνα δυο ώρες και επιστρέφοντας του άναψε καμινέτο.

— Σε περιμένουνε με ανοιχτές αγκάλες στο σπίτι της κατά την Παρασκευή στις πέντε και κάτι.

Της ακούμπησε ο Τζίμης μία μπροστάντζα και έφυγε πασίχαρος. Και βέβαια θα πάγαινε να τη ζητήξει. Όμως, η παντρολογίστρα δεν του ξεκαθάρισε αν θα έπρεπε να πάει στις πέντε το πρωί ή στις πέντε το απόγευμα. Τελικά αποφάσισε να πάει στις πέντε το πρωί, σοφά σκεπτόμενος πως το γοργόν και χάριν έχει.

Απ' την προηγούμενη κιόλας μέρα φώναξε τον Θωμά το λούστρο. Ήρθε αυτός με το κασελάκι, τις βρούτσες και τα βερνίκια.

— Να υαλίσω, κύριος;

— Όχι, να μου κάνεις ... ευχέλαιο ...

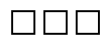
Μετά πήγε στο μπαρμπέρη τον Κοσμά για ξούρισμα και καθάρισμα αυχένος και πιο μετά έδρεψε αλικούς λελεμεκέδες απ' το μπαζέ, να τους

προσφέρει μπουκέτο στο κορίτσι. Δεν παρέλειψε ακόμα, να περικαλέσει το φίλο του τον Ζεβανζέλ να του γράψει ένα μπιλιετάκι, που θα το τοποθετούσε ανάμεσα στα άνθη, έτσι που να ξεχωρίζει.

Ο Ζεβανζέλ ο καημένος, λίγα γράμματα νόγαγε να γράφει, όπως και λίγα αράπικα, που τα 'χε μάθει τότενες στο Μισίρι.

Του 'γραψε λοιπόν κάτι ορνιθοσκαλίσματα, που λέγανε μέσες – άκρες: «Γιαβάς γιουμπλού – Τζίμης».

Το βράδυ τοποθέτησε το ντρίλινο παντελόνι του κάτω από το στρώμα, να φύγει η τσαλάκα, και έδεσε στο ξώθυρό του έναν πετεινό, ώστε να τον ξυπνήσει τα χαράματα. Σαν ξύπνησε φόρεσε το σομόν πουκάμισο με τη μάκα στο γιακά, το γαλάζιο ντρίλινο παντελόνι, δέκα εκατοστά πάνω απ' τον αστράγαλο, που είχε κάνει και λίγο γόνατο, αλλά νύχτα θα ήτανε ακόμη, κανείς δεν θα το πρόσεχε. Στη μέση του τύλιξε τη μπλου καρό ποδιά της μαναβικής, στο κεφάλι την τραγιάσκα την καλή, την κυριακάτικη, εκείνη με την κόπιτσα και πήρε του πεπρωμένου του τη στράτα μέσα στη μαύρη νύχτα, γιορτινός, τσελεπής και αγέρωχος!

Έφτασε κάποτε στο σπίτι της εκλεκτής της καρδιάς του, αλλά δεν παρατήρησε κανένα φωτισμό. Βάρεσε το ρόπτρο επτά φορές και σε λίγο του άνοιξε την πόρτα η ευτραφής Γραμματικούλα με νυχτικά πουλουδάτη και ραντούλες, κρατώντας στο χέρι της μια άδεια κατσαρόλα, νομίζοντας πως αυτός που χτυπούσε ... ήτανε ο γαλατάς.

Μόλις όμως αντίκρισε τον Τζίμη με τα γαμπριάτικα και τα λουλουδικά στο χέρι, στένεψε το μάτι της.

— Τι γυρεύεις συ εδώ τέτοια ώρα, βρε τζάρτζαλο;

— Ω δεσποινίς Γραμματικούλα, μήπως ήρθα ενωρίτερον του δέοντος;

— Βρε άει στα τσακίδια πρωινιάτικα, ξέσπασε άγρια και του έκλεισε κατάμουτρα την πόρτα!

Ο Τζίμης απόξω έκλαψε, στέγνωσε, παρακάλεσε, αλλά μάταια. Όταν απηύδησε ξαναπήρε τον πικρό δρόμο της επιστροφής και όπως περνούσε όξω απ' του Φυσαέρη το μανάβικο, πετάχτηκε μπροστά του φάντης – μπαστούνι ο Θράσος.

— Για ορτύκια ξαμολήθηκες, ρε Τζίμη ή για τσιμπλογιαννάκια;

— Αυτό κι αυτό, Θράσο γιολδάση μου, του ξομολογήθηκε, πέφτοντας στον αριστερό του ώμο.

— Έκφυλος κόσμος και κακός, συμπέρανε ο Θράσος μπεγλερίζοντας. Άσε θα ξαναπάμε ομού να βρούμε την προξενήτρα. Εγώ για το καλό σου πασκίζω πάντα, έκανε την αποφώνηση, γιατί απ' τον Τζίμη θα είχε διάφορο!

Οι δύο φίλοι της τα μολογήσανε της Χαρούλας κι αυτή κούνησε λυπημένη το κεφάλι της. Αν μη τι άλλο, η ίδια έχανε κάπου διακόσια φράγκα, ένεκα που η συμφωνία για το ρεγάλο της σχετικά με τη νύφη είχε προκαθοριστεί ... με το κιλό!

Ερίφισσα όμως όπως ήτανε, βρήκε αμέσως μια εναλλαχτική λύση.

— Μη μου μεσελεμιάζεσαι, Τζίμη γιουρεκλή μου, και σου 'χω εγώ άλλη

νύφη σερεμέτω! Έχει προίκα, έχει μόρφωσις, τί άλλο να προστέσω;

— Λέγε μου τέτοια θειά! Με συγκινούνε ιδιαιτέρως ...

— Έχει σπίτι δίπατο στη Φλέβα καλέ, με πηγάδι ... Άσε πια την πάστρα της!

— Κοίτα ρε να ταγαριαστείς τώρα που 'ναι φκαιρία, σιγοντάρησε κι ο Θράσος.

— Απετάω τη σκούφια μου, αλλά πώς;

— Αυτό άστο απάνου μου, τζιβαέρι μου. Τώρα δα θα κινήσω ελόγου μου, έτσι και πλερωθώ βέβαια καλά, να βρω τα γονικά της Αφρούλας, έτσι λεν μαθές το κορίτσι. Ασυμφωνάς;

Η ενδιαμέση θέλησε να γαιδουροδεθεί, μην πάει τζάμπα ο κόπος.

— Μετά χαράς, βροντολάλησε ο Τζίμης και η μούρη του πήρε χρώμα.

— Μπας εννοάς 'κείνη την ασήκωτη, κερά Χαρούλα, παρενέβη ο καλός φίλος, ο Θράσος.

— Ε, καλά τώρα, έχει πάρει κάποια παραπανήσια κιλά λόγω καθαρού αέρα τώρα εσχάτως η νιά, δε λέω, αλλά είναι αληθινή νομπλέτσα, σας βεβαιώ κύριε Θράσο ...

— Κι από ... μπακίρια πώς πάμε;

— Διαθέτει πλην των άλλων και αμπελάκι προικών μητρός να ξέρετε! Νοικοκυρά δε παραδοσιακή και με προσόντα ... στο κρεβάτι, συμπλήρωσε φιλώντας με θαυμασμό τα ακροδάχτυλά της.

— Άσε να συσκεφτούμε με τον αδερφό Τζίμη κι αποφαινόμεθα.

— Καλά, καλά. Εγώ είμαι 'δω άμα με το καλό τ' αποφασίσετε ...

Σαν μείνανε μόνοι οι δυόνη τους, ο Τζίμης δεν κρατιότανε.

— Τηνε παντρεύουμαι, Θράσο, ασυζητητί. Βαρέθηκα τ' αζαπιλίκι.

— Περίμενε ρε να την γραδάρεις πρωτίστως. Δε θα πάρεις γουρούνι στο σακί. Να συλλέξουμε και πληροφορίας ...

— Ασυμφωνώ μαζί σου.

— Άντε τώρα σκάσε μου ένα πενηντάρι, να μην τρώω απ' τα έτοιμα και η ώρα η καλή.

Το ίδιο κιόλας απόγευμα φόρεσε ο Θράσος το σοκολά κοστούμι του, το μονόπετο, τοποθέτησε στη μπουτονιέρα του ένα μενεξέ λιλά ... απ' τη γλάστρα της κυράς Παρασκευούλας, που μοσκομύριζε, ντύθηκε κι ο Τζίμης στο σκούρο σαν υποθηκοφύλακας, αγόρασε μισό κιλό κουρκουμπίνια μελωμένα στο χαρτί του Λατίνα, και οι δυο φίλοι το πήρανε ποδαράτο για τη Φλέβα.

Φτάνοντας είδανε φωταψίες σε όλα τα γύρω σπίτια και γειτόνους να τους κοιτάνε χαρούμενοι και να ψαλμουδίζουνε: «Ιδού ο νυμφίος έρχεται».

— Να είσαι σοβαρός Τζίμη, τον ορμήνεψε ο Θράσος. Άφησε καλύτερα εμένανε να κάνω παιχνίδι ... λόγω προϋπηρεσίας.

Στο σπίτι οι γονιοί της Αφρούλας δεν ξέρανε πια πώς να τους περιποιηθούνε. Είχανε ανάψει και την πλαφονιέρα στην είσοδο.

— Περάστε, περάστε. Ορίστε στο σπιτικό μας ...

Ο Θράσος μπήκε πρώτος με δεύτερο τον Τζίμη.

— Τι κάνετε, καλησπέρα σας. Φέραμε κι αυτά τα σοροπιαστά για πάρτη σας ...

— Δεν ήτανε ανάγκη να ξοδευούσαστε, καλέ ...

Τους μπάσανε στα ενδότερα και τους βάλανε να κάτσουνε μπάρα μπάρα (δίπλα – δίπλα) στον καναπέ της σάλας.

— Θα πάρετε ένα λικεράκι μέντα να σας προσφέρουμε;

— Ελόγου μου ποτές μου δεν πίνω, δήλωσε ο Τζίμης, για να δείξει εγκράτεια.

— Καλώς, όπως εσείς προτιμάτε, απάντησε η μητέρα και του έψησε ρίγανη.

— Δε φέρνετε τώρα και την κοπελιά να πάρουμε παραμάζωμα, ρώτησε ο Θράσος.

— Είναι καλέ, απασχολημένη στις κουζίνας. Σας τηγανίζει κάτι τζιεράκια ... μμμ!

Εντός ολίγου άρχισε να σπα ο πάγος, καθώς ο Θράσος είχε ... μεσιάσει το μπουκάλι με το ποτό που είχε μπροστά του! Πλέον είχε γίνει λαλίστατος και αφηγήθηκε μια ιστορία του απ' το στρατό.

— Αχ, έχταχτα τα λέτε!

— Αι σπουδαί βλέπετε ...

— Και με τι χιούμορ, Θε μου! Ο φίλος σας από 'δω με τί επαγγέλλεται;

— Αχτήμων καλλιεργητής εκ των πλέον επιφανών. Σημαίνουν πρόσωπον!

— Μεγαλοτσιφλικάς σα να λέμε, διευκρίνισε ο Τζίμης, με την κρυφή ελπίδα πως θ' ανέβαιναν οι μετοχές του έτσι.

Στο άκουσμα τούτο οι κηδεμόνες δαγκώνουνε τη μασιά αναμμένη και τρίβουνε τα χέρια τους.

— Και να ξέρετε, εμείς το κορίτσι μας δεν το δίνουμε όπου κι όπου. Ως εκ τούτου το ψάξαμε πολύ με τον άντρα μου προτού ενδώσουμε. Προηγήθηκε οικογενειακό συμβούλιο.

— Πέσατε στον κατάλληλο μνηστήρα, υπερθεμάτισε ο Θράσος, καθώς άνοιγε το μπουκάλι με τη μαστίχα, δεδομένου ότι η μέντα ... είχε ήδη σκουλάρει!

— Βέβαια, είχε και μία ατυχία το κοριτσάκι μας, πήρε το λόγο ο πατέρας, που μέχρι τότε τηρούσε αιδήμονα σιγή.

— Μα τι είναι αυτά, που κάθεσαι και λες τώρα στους κυρίους Ανέσπερε, χαμογέλασε νευρικά στο σύζυγό της η μάνα, ενώ συγχρόνως του πάταγε με δύναμη το πόδι.

— Όχι, όχι, Πανωραία μου. Οι καλοί λογαριασμοί κάνουν τους καλούς φίλους! Που λέτε αγαπητοί μου, η θυγατέρα μου είχε ένα άτυχο γεγονός ... στον πρώτο της γάμο. Ο άντρας της, εργατικό παιδί, δε λέω, φωτιά θα πέσει και θα με κάψει, αρρώστησε ξαφνικά και πέθανε ...

— Απ' την καρδιά του μήπως, ενδιαφέρθηκε ανήσυχος ο Τζίμης, φοβούμενος ... μην πάθαινε κι αυτός τα ίδια!

— Όχι, πήγε από ένα απλό κρυολόγημα ...

— Ουφ! Πέστο άνθρωπέ μου, μην τρέχει ο νους μας στο κακό, αναστέναξε ανακουφισμένος ο Θράσος, ο οποίος στο αναμεταξύ είχε τσακιρωθεί απ' τα ηδύποτα.

— Περιπτόν να σας αναφέρω, πως η Αφρούλα μας περιέπεσε σε κατάθλιψη βαριάς μορφής και για επτά μήνες δεν ήθελε να δει άνθρωπο, μέχρι τη στιγμή, που εσείς μας κάνατε τη χαρά και την τιμή και φωτίστηκε το σπιτικό μας.

— Ό,τι μέλλει δεν ξεμέλλει, δάκρυσε ο Τζίμης.

— Πες και κάτι ευχάριστο στους ανθρώπους, χριστιανέ μου. Τους μαύρισες την ψυχή! Όμως ας τ' αφήσουμε όλα αυτά προς ώρας και κοπιάστε να πάρουμε ένα μεζέ.

— Γουστάρω, σφύριξε ο Θράσος, υπό το κράτος τρομώδους παραληρήματος λόγω μέθης.

— Έχουμε σφάξει πουλερικά για την περίπτωση, είπε η μάνα, κοιτώντας ανήσυχα τον άντρα της.

Ταυτόχρονα ακούστηκαν απ' το μέρος της κουζίνας δυνατές κραυγές και αγκομαχητά.

— Βοήθεια, καλέ γονιοί, τρεχάτε γιατί ... έχω φρακάρει ...

Γεμάτοι αγωνία όλοι σπεύσανε και βρήκανε την Αφρούλα ... σφηνωμένη στη ντουλάπα, αλλά ντυμένη στην τρίχα με βραδινό ένδυμα μπορντό ρουά και κορδέλα ασορτί στα μαλλιά της.

Κουνούσε απεγνωσμένα χέρια και πόδια, ενώ το περιεχόμενο του τηγανιού και η σαλάτα του σεφ είχανε αδειάσει καταγής. Και το κυριότερο, το βάρος της ξεπερνούσε τα εκατόν είκοσι κιλά!

Οι δικοί της προσπάθησαν να την ξεφρακάρουνε, αλλά οι προσπάθειές τους απέβησαν μάταιες!

— Δεν πειράζει καλέ, δικαιολογήθηκε η μάνα. Και η ντουλάπα ... προίκα της είναι!

Τότε Θράσος και Τζίμης, μπροστά σ' αυτό το αποτρόπαιο θέαμα βγήκανε περίτρομοι στο δρόμο, μέσα σε καταιγισμούς ύβρεων προς το γαμπρό, για αθέτηση υποσχέσεως.

— Παλιάνθρωπε, ελεεινέ!

Ξαμολήσανε και κάτι σκυλιά στο κατόπιν τους.

Τους πήρε η κατηφόρα και ξαποστάσανε μπροστά στην ταβέρνα του Μυκονιάτη.

— Τύχη βουνό είχες, ρε Τζίμη, που δεν πήρες ... το όρος Σινά για γυναίκα, είπε ο Θράσος λαχανιασμένος.

— Λάθος κάνεις, φίλε μου. Τύχη βουνό θα είχα άμα ... την έπαιρνα, τον τάπωσε ο Τζίμης, που όλοι τον θεωρούσανε νεραϊδοπαρμένο!

Από τον κόσμο των φυτικών ειδών

ΑΦΡΟΔΙΣΙΑΚΩΝ ΦΥΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Γεωργίου Π. Σαρλή

Οι άνθρωποι στις πρώτες κοινωνίες τους ζούσαν στενά συνδεδεμένοι με την Φύση και ιδιαίτερα με το φυτικό κόσμο, την σπουδαιότητά του οποίου δια την ανθρωπότητα, ολίγοι αντιλαμβάνονται σε όλη της τη διάσταση.

Περισσότερο όμως συνδεδεμένοι υπήρξαν οι ιερείς και οι ιατροί της αρχαιότητας, που γνώριζαν τις ιδιαίτερες ιδιότητες ορισμένων φυτικών ειδών. Επίσης και οι εταίρες, που διέθεταν στις ερωτικές εορτές της Μεσοποταμίας της Αιγύπτου και της Ελλάδας, διάφορα μίγματα μεθυστικών και ναρκωτικών φυτών που ανάδυσαν και τις γενετήσιες ορμές.

Πρώτος κατά αρχαιότητα συγγραφέας της Ελλάδας ο Όμηρος, παρείχε πληθώρα γνώσεων από όλες τις σφαίρες της ανθρώπινης δράσεως. Αναφέρει τους ιητήρες, δηλαδή τα άτομα που κατείχαν την τέχνη της θεραπείας και ότι ο Κένταυρος Χείρων (χέρι-χέρι-Χείρων) που γνώριζε καλά τα βότανα που καταπραΰνουν τον πόνο (οδυνήφατα), μεταβίβασε τις γνώσεις του αυτές στον Ασκληπιό. Προς τιμή μάλιστα αυτού, οι Ασκληπιάδες, μία τάξη ιερέων-ιατρών από την Αίγυπτο, κάτοχοι σπουδαίων ιατρικών γνώσεων και ικανοτήτων, ίδρυσαν στον ελληνικό χώρο τα Ασκληπιεία, τα νοσοκομεία των χρόνων εκείνων, τα οποία αργότερα μετατράπηκαν σε σχολές ιατρικής.

Όσον αφορά στα ομηρικά φυτά, αναφέρει κυρίως τα ποικιλοτρόπως χρήσιμα στον άνθρωπο, όπως τα: Ελιά (*Olea europaea*), ζειά, ζέα ή όλυρα (*Sorghum durra*), κουκιά (*Vicia faba*), κρόκο (*Crocus sativus*), λινάρι (*Linum usitatissimum*), σησάμι (*Sesamum indicum*), συκιά (*Ficus carica*) κ.ά. Επίσης, τα με ναρκωτικές, τονωτικές ή διεργετικές ιδιότητες ασφόδελο (*Asphodeline lutea*), γάλανθο (*Galanthus nivalis*), ελλέβορο (*Helleborus niger*), καρότο (*Daucus carota*), μυρίκη (*Tamarix* sp.), νηπενθές (*Nepenthes* sp.) κ.ά.

Ιδιαίτερα, σε ένα χώρο εγγύς του υπερβατικού η μάγισσα Εκάτη, η κόρη της Μήδεια και οι αδελφές Κίρκη και Πασιφάη, γνώριζαν τις μεθυστικές και παραισθησιογόνες ιδιότητες ορισμένων μαγικών βοτάνων. Στον κήπο της Εκάτης στην Κολχίδα, έθαλλαν πολλά θεραπευτικά ποώδη φυτά (ανεμώνη, ασφόδελος, δίκταμνο, κάρδαμο, κρόκος, κυκλάμινο, κύπερη, παιώνια, χαμομήλι κ.ά.) (Ορφώς Αργοναυτικά, 914-923), όπως και στον κήπο της Κίρκης, μεταξύ άλλων ο μανδραγόρας, η μπελλαντόννα, ο υασκύαμος και η σκοπόλια.

Ωστόσο, ιστορικές πηγές μας πληροφορούν ότι και οι αρχαίοι πρόγονοί μας χρησιμοποιούσαν διεγερτικές ουσίες, ιδιαίτερα στα συμπόσιά τους. Βασικά τρέφονταν λιτά με προϊόντα της γης και της θάλασσας και με βάση της διατροφής τους τα σιτηρά και τα όσπρια. Εξαίρεση αποτελούσαν τα

συμπόσια, όπου καταναλώνονταν είδη κρεάτων, κορυφώνονταν με θορυβώδεις συγκεντρώσεις και στα οποία οι σύζυγοι αποσύρονταν από νωρίς στον γυναικωνίτη. Κατακλιμένοι σε ανάκλιντρα, στάση που διευκολύνει τη λήψη και πέψη των εδεσμάτων, αλείφαν τα σώματά τους με αρωματικά έλαια και διασκέδαζαν με τους εφήβους και τις εταίρες, οι οποίες γνώριζαν καλά την ερωτική τέχνη και είχαν ευρεία πνευματική και αισθητική καλλιέργεια.

Απαραίτητος επίσης δια τους συνδαιτυμόνες ήταν και ο πολύ μεθυστικός νερωμένος οίνος (κεκραμένος οίνος, "δος μοι κράσιν οίνου", εξού δόσμου κρασί) που αρωματιζόταν με την προσθήκη διαφόρων βοτάνων (ανηθίτης, δαφνίτης, θυμίτης, μηλίτης, ρητινίτης, ροδίτης, σελινίτης κ.ά.), αλλά και με άλλες ουσίες που διήγειραν ευχάριστα και παρέσυραν τις αισθήσεις.

Αλλά και στην αρχαία Ρώμη γνωστά υπήρξαν τα καλούμενα "λουκούλεια γεύματα". Ο Ρωμαίος στρατηγός Λούκουλλος και η άρχουσα τάξη παρέθεταν στα συμπόσια και στα συχνά όργιά τους, ποτά και πλούσια γεύματα έντονης αφροδισιακής δράσεως, με πανάκριβα αγαθά που έφθαναν από κάθε γωνιά της τεράστιας αυτοκρατορίας. Όμως, η σταδιακή απώλεια της ρωμαϊκής δυνάμεως και οι στρατιωτικές ήττες, στέρησαν στην τάξη αυτή την πλούσια διατροφή με τα αρωματικά και τα, με αφροδισιακές ιδιότητες, εδέσματα.

Επίσης, οι αρχαίοι Ισραηλίτες γνώριζαν αρκετά φυτά, ορισμένα εκ των οποίων ή των προϊόντων τους χρησιμοποιούσαν στη θεία λατρεία, ως φάρμακα, ως αρτύματα και ως καλλυντικά ή ευφραντικά. Σχετικές πληροφορίες αντλούνται από τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης και του Ταλμούδ, όπου εκτός του οίνου και των αρτυματικών αναφέρεται και η χρήση φυτικών ειδών με διεγερτικές και τονωτικές ιδιότητες που είναι τα: Αψιθιά (*Arthemisia absinthium*), βαλεριάνα (*Valeriana officinalis*), καρυδιά (*Juglans regia*), κρόκος (*Crocus sativus*), λυγαριά (*Vitex agnus-castus*), μανδραγόρας (*Mandragora officinarum*), μαυροκούκι (*Nigella damascena*), ύσσωπος (*Hyssopus officinalis*) κ.ά.

Με την επικράτηση του χριστιανισμού εξοστρακίστηκαν τα παλαιά ήθη και έθιμα. Οι μυστικές συνταγές των αφροδισιακών χάθηκαν και από τα θεωρούμενα ιερά φυτά, τα συνδεδεμένα με τις ερωτικές θεότητες, άλλα έγιναν βότανα του διαβόλου και άλλα καθιερώθηκαν στη νέα λατρεία, αφού τους προσδόθηκε πνευματικός συμβολισμός. Εντούτοις, συνεχιζόταν η χρήση των αφροδισιακών που εισάγονταν από την Αίγυπτο, το Ιράν και την Συρία, ακόμη και στην εποχή του Βυζαντίου. Εποχή, που η μελέτη των φυτικών ειδών περιέπεσε σχεδόν σε αφάνεια. Τότε σε μία από τις λίγες αναλαμπές της επιστήμης, οι Άραβες ανέπτυξαν την φαρμακογνωσία. Έτσι, εισήγαγαν στις χώρες τους την καλλιέργεια πολλών φαρμακευτικών και αρωματικών φυτών, προσέθεσαν στα ήδη γνωστά φυτικά φάρμακα περί τα δύο χιλιάδες νέα και ίδρυσαν πρότυπους βοτανικούς κήπους.

Εν συνεχεία, στην προς δυσμάς πορεία τους διέδωσαν τις γνώσεις που είχαν αποκτήσει, αλλά και που άντλησαν από πηγές του Βυζαντίου και της

Αλεξάνδρειας. Την ίδια δε πρακτική ακολούθησαν και όσοι σταυροφόροι, ιππότες και μη, επέστρεφαν στις χώρες τους μετά το τέλος των σταυροφοριών. Τοιουτοτρόπως, αργότερα οι μοναστικές κοινωνίες της μεσαιωνικής Ευρώπης αποτέλεσαν φυτώρια ιατροβοτανικής, που εισέφεραν ένα τεράστιο πλήθος πραγματικών και φανταστικών πληροφοριών σχετικών με τα φυτά, με έμφαση στην φαρμακολογική αξία και στην πρακτική. Ταυτόχρονα εμφανίστηκαν και τα εικονογραφημένα βοτανολόγια, με απλές περιγραφές θεραπευτικών φυτών και διάφορες συνταγές, που χρησιμοποιήθηκαν ως βασικά ιατρικά εγχειρίδια, δια πολλούς αιώνες, σε όλον τον πολιτισμένο κόσμο.

Επίσης, φυτικές δρόγες και φαρμακευτικά μίγματα παρασκευάζονταν και διαθέτονταν από φαρμακοποιούς στα «φαρμακεία», τα γιατροσόφια σχετίζονταν με αστρολογικές εικασίες και οι ιατροί θεράπευαν τις διανοητικές ασθένειες (φαντασία) ή χορηγούσαν προσωπικές ιδιότητες (σοφία, αλήθεια, ταπεινότητα). Ακόμη, εμπειρικοί ιατροί περιόδευαν από τόπο σε τόπο, πεζή ή έφιπποι, κρατώντας ένα ραβδί (ματσούκι, ματσουκάδες) και θεράπευαν με φυτά. Τα ίδια φυτά διέθεταν και οι μάγισσες, με το σκουπόξυλο σε ρόλο φαλλικού ομοιώματος, τα οποία χρησιμοποιούσαν δια θεραπευτικούς σκοπούς, αλλά και στις οργιαστικές τελετές Σάμπαθ. Άλλωστε, οι μάγοι και οι μάγισσες, ως σπουδαίοι εμπειρικοί ψυχολόγοι, γνώριζαν πολύ πριν από τους S. Freud και C. Jung τον αντίκτυπο που είχαν τα αφροδισιακά, τα ερωτικά φίλτρα, τα φυλακτά, τα "δεσίματα" στην ψυχή του ανθρώπου.

Τότε εμφανίζεται και το παράδοξο «δόγμα των σημείων», που απασχόλησε και τον φιλόσοφο, μάγο, αλχημιστή, ιατρό και φαρμακογνώστη Παράκελσο (Theophrastus von Hohenheim, 1493-1541), που επικαιροποίησε το όπιο παρασκευάζοντας το λάβδανο και που τα ίχνη του διατηρούνται ακόμη και σήμερα στην λαϊκή αντίληψη.

Σύμφωνα με αυτό το πανάρχαιο προληπτικό δόγμα, κάθε φυτό έχει σημαδευτεί από τον Δημιουργό με μορφολογικά χαρακτηριστικά που υποδηλώνουν την αποκλειστική του χρήση. Κατά συνέπεια ένα φυτό με καρδιόσχημα φύλλα ήταν κατάλληλο δια τις καρδιοπάθειες. Με τρίλοβα φύλλα, δια τα ενοχλήματα του ήπατος. Το καρύδι με τις αυλακώσεις και τις έλικες του εγκεφάλου, δια θεραπεία των διανοητικών ασθενειών. Επίσης, το φυτό *Dicentra cucullaria* που τα άνθη του έμοιαζαν με του "Όλλανδού τη βράκα", ήταν χρήσιμο δια την θεραπεία της σύφιλης.

Γενικευμένης εν συνεχεία της χρήσεως των αφροδισιακών φυτών και κυρίως των κατωτέρω αναφερομένων, ανακαλύφθηκε ότι περιέχουν αλκαλοειδή. Πρώτος ο Γερμανός φαρμακοποιός Serthurger το 1806 απομόνωσε χημικώς την μορφίνη και την ονόμασε *Morphium* από το όνομα του Μορφέα θεού των ονείρων.

Τα αλκαλοειδή είναι οργανικές ενώσεις με άζωτο που χρησιμοποιούνται στην ιατρική, αλλά έχουν και την ιδιότητα να προκαλούν ασυνήθιστα συναισθήματα, καθώς παραισθήσεις, ουρανοβασίες και οραματισμούς.

Ακόμη, να προκαλούν ενοράσεις, εκστάσεις, διανοητική διαταραχή, ερωτισμό, ηδυπάθεια κ.ά. Φυτικά είδη με αλκαλοειδή, που απαντώνται στην ελληνική χλωρίδα γνωστά τα περισσότερα και από την αρχαιότητα, εκθέτονται με σύντομο τρόπο παρακάτω.

Η **Κάνναβη** (*Cannabis sativa*) κν. καναβούρι. Η ρητίνη των ταξιανθιών του φυτού αποτελεί την ναρκωτική ουσία haschisch ή marijuana. Φορέας της ναρκωτικής της ενέργειας είναι η τετραϋδροκανναβινόλη. Τα σπέρματά του στερούμενα ναρκωτικών ουσιών χρησιμοποιούνται ως τροφή των ωδικών πτηνών. Στη χώρα μας η καλλιέργεια και η εμπορία της καννάβης από το 1920 ήταν απαγορευμένη. Σήμερα όμως, υπό την επίπλαστη ονομασία "ιατρική κάνναβη" και βάσει ισχύοντος νόμου καλλιεργείται.

Ο **Καπνός** (*Nicotiana tabacum*). Καλλιεργούμενο φυτό, με πολλές οικολογικές παραλλαγές. Περιέχει το ισχυρό αλκαλοειδές νικοτίνη, που σε μικρές δόσεις επιφέρει διέγερση και ευχάριστη ψυχική κατάσταση. Αντιθέτως στον μανιώδη χρήστη, η νικοτίνη με τις αγγειοσυσταλτικές της ιδιότητες, μειώνει την ερωτική ικανότητα.

Ο **Μανδραγόρας** (*Mandragora officinarum*) κν. καλάνθρωπος. Πανάρχαιο τοξικό φυτό γνωστό δια τις φαρμακευτικές, ναρκωτικές και παραισθησιογόνες του ιδιότητες. Η κατά τον Πυθαγόρα "ανθρωπόμορφη" ρίζα του, καθώς και οι καρποί του περιέχουν σκοπολαμίνη, υοσκυαμίνη, ατροπίνη και αποατροπίνη. Στους αρχαίους Έλληνες το φυτό ήταν γνωστό και ως Κίρκαϊα ή Κίρκεια από την Κίρκη, που με το λυγρό κυκώνα, μίγμα χυλού με μανδραγόρα και υοσκύαμο (υς=χοίρος και κύαμος=κουκί), προκάλεσε στους μισούς συντρόφους του Οδυσσέα, εκτός της λήθης και την παραίσθηση ότι μεταμορφώθηκαν σε χοίρους. Επίσης ο μανδραγόρας, συνδεδεμένος με πλήθος δεισιδαιμονιών και μαγικών αντιλήψεων, ευρέως χρησιμοποιήθηκε κατά τον Μεσαίωνα από τις μάγισσες, η δε εκκρίζωση της ρίζας του γινόταν με τη βοήθεια ενός σκύλου δια να μην τρελαθεί ή πεθάνει ο επίδοξος συλλέκτης.

Η **Μήκων** η **υπνοφόρος** (*Papaver somniferum*) κν. παπαρούνα. Αυτοφυές και καλλιεργούμενο φαρμακευτικό φυτό. Περιέχει διάφορες αλκαλοειδείς ουσίες με υπνωτικές και ναρκωτικές ιδιότητες. Οι κυριότερες είναι το όπιο, η μορφίνη, η κωδεΐνη, η ναρκωτίνη, η παπαβερίνη και η λαυδανίνη. Τα σπέρματά του στερούμενα τοξικών ουσιών, είναι ελαιούχα και χρησιμοποιούνται αντί σησαμιού. Στη χώρα μας από το 1952 απαγορεύεται με νόμο η καλλιέργεια της μήκωνος, ακόμη και ως καλλωπιστικό φυτό.

Η **Μπελλαντόννα** (*Atropa bella-donna*). Τοξικό φυτό που περιέχει πολλά αλκαλοειδή. Εξ αυτών μέρος της εμπεριεχομένης υοσκυαμίνης, κατά την αποξήρανση του φυτού, μετατρέπεται σε ατροπίνη που χρησιμοποιείται στην οφθαλμολογία. Η δρόγη του υπεισέρχεται στην σύνθεση πολλών φαρμάκων και αποτελεί ουσία που εξουδετερώνει τη δράση των δηλητηρίων.

Η **Σκοπόλια** (*Scopolia carniolica*). Ποώδες, πολυετές φυτό, φαρμακευτικό. Περιέχει την σκοπολαμίνη χρήσιμη στην οφθαλμολογία και καρδιολογία.

Το **Στραμώνιο** (*Datura stramonium*) κν. τάτουλας. Τοξικό φυτό που περιέχει τα αλκαλοειδή σκοπολαμίνη, υοσκιαμίνη και ατροπίνη. Η δρόγη του δύναται να προκαλέσει θανατηφόρες δηλητηριάσεις και χρησιμοποιείται στην φαρμακευτική.

Ο **Υοσκύαμος** (*Hyoscyamus niger*) κν. γέρος. Τοξικό και βαριάς οσμής φυτό. Η δρόγη του περιέχει πολλά αλκαλοειδή εύχρηστα στη φαρμακευτική, ενώ το έλαιο των σπερμάτων του στην βοτανοθεραπευτική.

Εκτός των ανωτέρω, στα αφροδισιακά εμπίπτουν και όλα σχεδόν τα αρτυματικά φυτά, που με τα αιθέρια έλαιά τους συμβάλλουν στην διατήρηση της υγείας του ανθρώπου, προκαλώντας του και διαφόρων ειδών και βαθμών διεγέρσεις. Ομοίως, και ικανός αριθμός γνωστών ξενικών και μη φυτών, καθώς και των μιγμάτων τους, που δύνανται να εξασφαλίσουν ήπια ή έντονη ερωτική διάθεση και ικανότητα, όπως τα: Αβοκάντο (*Persea americana*), αγκινάρα (*Cynara scolymus*, *C. cardunculus*), αψιθιά (*Artemisia absinthium*), βασιλικός (*Ocimum basilicum*), γλυκοπατάτα (*Ipomoea batatas*), ηλιάνθος (*Helianthus annuus*), κακαόδεντρο (*Theobroma cacao*), καρότο (*Daucus carota*), μοσχοσίταρο (*Trigonella foenum-graecum*), ροδιά (*Punica granatum*), τειόδενδρο (*Camellia sinensis*) κ.ά.

Βεβαίως, θα πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν και τα αναφροδισιακά φυτικά είδη, που η χρήση τους κατευνάζει την ερωτική επιθυμία, αδρανοποιεί την σεξουαλική πράξη και πιθανώς οδηγεί στην ερωτική ανικανότητα. Στα είδη αυτά περιλαμβάνονται τα: Απήγανος (*Ruta graveolens*), ασφόδελος (*Asphodelus aestivus*), βαλεριάνα (*Valeriana officinalis*), δαφνοκερασιά (*Prunus laurocerasus*), ιτιά (*Salix alba*), κρίνος της Παναγίας (*Lilium candidum*), λυγαριά (*Vitex agnus-castus*), λυκίσκος (*Humulus lupulus*), μέλισσα (*Melissa officinalis*). Ακόμη, τα αγγούρι (*Cucumis sativus*), μαρούλι (*Lactuca sativa*) και ραδίκι (*Cychorium intybus*), όταν καταναλώνονται σε μεγάλες ποσότητες κ.ά.

Επιπλέον άξια αναφοράς είναι και τα ζωικής προελεύσεως αφροδισιακά που σπανίως χρησιμοποιούνταν ή όσα παρασκευάζονταν από μέταλλα, πετρώματα, απολιθώματα (κόκκοι χρυσού, κρύσταλλοι, κεχριμπάρι κ.ά.) ή από σωματικά υγρά (σάλιο, αίμα, δάκρυα, ιδρώτας κ.ά.). Όλα διακινούνταν σε μορφή σκόνης, αλοιφής, ποτού ή αρώματος και δια την απόκτησή τους δαπανιόνταν μεγάλα χρηματικά ποσά. Συγκатаλέγονταν δε σε αυτά η σκόνη από τον ιππόκαμπο, από τα δέρματα της κόμπρας, της ακρίδας ή του γρύλου.

Επίσης, το γάλα του όνου και της αίγας, τα αυγά του κροκόδειλου, τα σαλιγκάρια, τα θαλασσινά, τα πόδια του βατράχου και όλα τα όργανα αρκετών σαρκοφάγων και χορτοφάγων θηλαστικών. Ακόμη, ο βασιλικός πολτός, η κανθαριδίνη από το έντομο *Lytta vesicatoria*, τα κέρατα του ρινόκερου, ο μόσχος, ο κηρός των μελισσών κ.ά.

Τέλος, επισημαίνεται ότι πέραν των μέχρι σήμερα συνεχιζομένων στις δυτικές κοινωνίες παραδοσιακών αντιλήψεων, τα μέλη τους χρησιμοποιούν

στην καθημερινή τους διατροφή, χωρίς να αναγκάζονται, ξενικά και μη φυτικά αφροδισιακά (δρόγες, σπέρματα, οπούς κ.ά.). Ακόμη και τροφές πλούσιες σε ψευδάργυρο και μαγνήσιο, που ως ιχνοστοιχεία είναι απαραίτητα δια την ισχυροποίηση των γεννητικών οργάνων και την τόνωση του νευρικού συστήματος.

Συγχρόνως όμως παρατηρείται στις συζυγικές, ερωτικές, αλλά και στις κοινές σχέσεις των μελών των κοινωνιών αυτών, να υποχωρούν σύντομα ο ενθουσιασμός και το πάθος, να μειώνονται το συναίσθημα και η ευαισθησία και οι επαφές να αραιώνουν. Αντιδράσεις που οφείλονται σε συγκινησιακές καταστάσεις και σε άλλα ψυχοσωματικά συμπτώματα (φοβία, αναστολή, ταμπού, ανασφάλεια κ.ά.), όπως διαπιστώνουν οι ειδικοί επιστήμονες και αναφέρονται στις σχετικές επιστημονικές μελέτες.

Ωστόσο, αναλύοντας περαιτέρω το κοινωνικό αυτό φαινόμενο μας αποκαλύπτεται, ότι οι πρόγονοί μας συνδυάζοντας αφροδισιακά φυτά και υγιεινή ζωή - την οποία εμείς έχουμε λησμονήσει τι σημαίνει - απελάμβαναν και καλύτερη σεξουαλική ζωή. Δηλαδή, επιβεβαιώνεται ότι διατροφή και ερωτισμός - που διακατέχει ακόμη και άτομα της τρίτης ηλικίας - συνδέονται μεταξύ τους αμοιβαία. Οπότε, κρίνεται σκόπιμο να επιδιωχθεί είτε η αναζήτηση νέων, με παρόμοιες χημικές ιδιότητες φυτών, είτε ο εμπλουτισμός, με την οσημέραι πρόοδο της τεχνολογίας, των δραστικών ουσιών των ήδη χρησιμοποιούμενων αφροδισιακών φυτικών ειδών. Άλλωστε, τα φυσικά προϊόντα και τρόφιμα δεν έχουν παρενέργειες όπως τα βιομηχανικά, χημικά και φαρμακευτικά σκευάσματα, αν μάλιστα δεν υπάρχουν παθολογικά προβλήματα ή ασθένειες.

Συνεπώς, ο άνθρωπος έχοντας τότε καλύτερη ερωτική διάθεση, είναι σχεδόν βέβαιο, ότι θα δύναται να διάγει αρμονικό έγγαμο ή συντροφικό βίο, αλλά και να καλλιεργεί πολλές πλευρές των κοινωνικών του σχέσεων.

(Επαναδιατυπωμένο κείμενο του επί υφηγεσία εναρκτήριου μου μαθήματος).

Η θεά των ανακαλύψεων Εύρεσις παραδίνει στον Διοσκορίδη τη ρίζα του φυτού μανδραγόρα, ενώ ο σκύλος που την ξερίζωσε αποθνήσκει.

Χαρακτική παράσταση εσωτερικού “φαρμακείου” με φυτικές δρόγες (Γερμανία, 1543).

«Ζώρζος Μανώλης» Ο караβομαραγκός, ο μικροναυπηγός. Η Ξυλοναυπηγική στην Ανατολική Μεσόγειο

Κείμενο – Φωτογραφίες: Χρήστου Θανόπουλου

Το κοινό έχει γνωρίσει τον Μανώλη Ζώρζο από τις εκθέσεις μοντέλων πλοίων, που κατά καιρούς έχουν γίνει. Όλοι έχουν θαυμάσει τα ακριβή αντίγραφα υπό κλίμακα, των παλιών ξύλινων σκαριών, που όργωναν τις ελληνικές θάλασσες, και δυστυχώς συνέχεια λιγοστεύουν και μαζί με αυτά χάνεται η παλιά τέχνη της ξυλοναυπηγικής.

Ο Μανώλης Ζώρζος γεννήθηκε στην Σύρο το 1948. Ο πατέρας του Ιωάννης Ζώρζος (Φουσκής) ξεκίνησε από το 1937 με έναν тарσανά ακριβώς δίπλα στο Νεώριο. Σε αυτόν τον тарσανά έχουν ναυπηγηθεί πάνω από 900 ξύλινα σκάφη. Ο Μανώλης Ζώρζος μαθητεύοντας κοντά στον πατέρα του έφτιαξε τρεις ξύλινες βάρκες, πριν αποφασίσει να μπαρκάρει στα πλοία, στην ηλικία των 18 ετών. Έλαβε το δίπλωμα του πλοιάρχου (1982), όμως εξακολουθούσε να εργάζεται κάποιους μήνες τον χρόνο, κυρίως χειμερινούς, στο οικογενειακό тарσανά. Αγόρασε το ξύλινο κότερο του Μηνά Ρεθύμνη, «Ψίθυρος», που ήταν αφημένο στην τύχη του στον тарσανά των Μαυρίκων, το επισκεύασε στον тарσανά των Ζώρζων, το μετονόμασε σε «Αγ. Ιωάννης», προς τιμήν του πατέρα του και το σκάφος ναυλωνόταν με πλοίαρχο τον ίδιο κι έναν ναύτη και έκανε ταξίδια σε όλη την Ελλάδα, επί 12 χρόνια. Αργότερα το πούλησε και αγόρασε ένα μεγαλύτερο σκάφος 24μ., ιδιοκτησίας του Ιταλού βιομηχάνου μπύρας Περόνε, καθόμοιον τρόπο το επισκεύασε, το μετονόμασε σε «Τρίτων» και για 12 χρόνια το σκάφος ναυλωνόταν και έκανε πλόες σε όλη την Ελλάδα, με πλοίαρχο τον ίδιο και τριμελές πλήρωμα. Επειδή πλησίαζε η ώρα της σύνταξης, πούλησε και αυτό το σκάφος. Όταν βγήκε στην σύνταξη (2000) αποφάσισε να ασχοληθεί με τα μοντέλα πλοίων, που χρησιμοποιούνται για μεταφορές και αλιεία από την δεκαετία του '30 έως σήμερα, εκφράζοντας μία εσωτερική παρόρμηση που είχε να κάνει με την σκληρή ζωή του ναυτικού και τις εμπειρίες του από τον οικογενειακό тарσανά. Ξέροντας από πρώτο χέρι τα μυστικά των караβομαραγκών, χρησιμοποιεί τις ίδιες τεχνικές και τα μοντέλα έχουν τις ίδιες προδιαγραφές με τα κανονικά σκάφη, καθώς έχουν κατασκευαστεί με τον ίδιο παραδοσιακό τρόπο!

ΙΣΤΟΡΙΑ ΞΥΛΟΝΑΥΠΗΓΙΚΗΣ

Η αναφορά του Ομήρου στην κατασκευή από τον Οδυσσέα πλοίου με τη βοήθεια της Καλυψώς, αποτελεί την πρώτη γραπτή περιγραφή ναυπήγησης. Η κατασκευή του σκάφους ξεκινούσε με την διαμόρφωση του κελύφους και στη συνέχεια προσαρμόζονταν εσωτερικά οι νομείς και τα άλλα ενισχυτικά μέρη του σκελετού και τέλος ολοκληρωνόταν το επάνω μέρος του, με το κατάστρωμα και τα ιστία. Τα αρχαιότερα πλοία που έχουν βρεθεί ακέραια ήταν θαμμένα μπροστά από την πυραμίδα του Χέοπα. Είναι τα δύο τελετουργικά «Ηλιακά πλοία» και τα ξύλινα τμήματά τους ήταν συνδεδεμένα μεταξύ τους με σχοινιά από φυτικές ίνες, προορισμένα για πλου στον Νείλο. Οι τοιχογραφίες της Θήρας παρέχουν πολλές πληροφορίες για την μορφολογία των κωπήλατων σκαφών της Ανατολικής Μεσογείου, είτε ως αλιευτικά (σαντάλα, τράτα, αλαμάνια) είτε ως μικρά επιβατηγά σε προστατευμένες θάλασσες (Βόσπορος, Βενετία) και ναυπηγούνταν έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Η τριήρης των κλασσικών χρόνων, το πρώτο πλωτό πολεμικό όπλο, καθόρισε τους επόμενους 20 αιώνες πολεμικής ναυπηγικής των σημαντικότερων λαών του

κόσμου, με τελευταίο απόγονο την Βενετσιάνικη γαλέρα (έως τα τέλη του 18^{ου} αι.). Η Ανατολική Μεσόγειος υπήρξε μοναδικός χώρος σύλληψης και εφαρμογής καινοτομιών στη ναυπηγική τέχνη για σαράντα και πλέον αιώνες. Οι μεγάλοι ναυτικοί πολιτισμοί, αιγυπτιακός, κυκλαδικός, φοινικικός, μινωικός, ελληνικός, ρωμαϊκός, βυζαντινός, βενετικός, έπαιρναν διαδοχικά την σκυτάλη στην εξέλιξη της ναυπηγικής.

Οι υποβρύχιες ανασκαφές στα παράλια της Μ. Ασίας αναδεικνύουν την μεγαλύτερη τεχνική εξέλιξη που έλαβε χώρα στα βυζαντινά ναυπηγεία μεταξύ 9^{ου} και 11^{ου} αιώνα, όταν έγινε η μετάβαση από την τεχνική κατά την οποία κατασκευαζόταν πρώτα το πέτσωμα και μετά έμπαιναν οι εσωτερικές ενισχύσεις σε ένα σκάφος (shell first), στην τεχνική κατά την οποία γίνεται ο σκελετός και μετά επικαλύπτεται με το πέτσωμα (skeleton first). Η εξέλιξη αυτή καθιερώθηκε μετά τον 11^ο αιώνα σε όλη την Μεσόγειο και επιβιώνει μέχρι σήμερα σε λιγοστά ξυλοναυπηγεία. Ο πρωτοπόρος ρόλος των λαών της Ανατολικής Μεσογείου διατηρήθηκε έως τον 15^ο αιώνα, όταν η αναζήτηση νέων εμπορικών δρόμων ώθησε Ισπανούς, Πορτογάλους, Βρετανούς και Γάλλους να εξελίξουν την ναυπηγική τέχνη, βάσει γεωμετρικών μεθόδων σχεδιασμού των σκαφών. Οι ανερχόμενες δυνάμεις (Αυστρία και Ρωσία) προσπάθησαν να ελέγξουν οικονομικά και πολιτικά περιοχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, προσεταιριζόμενες τοπικούς εμπορικούς στόλους, ανάμεσα τους και ελληνικά πλοία, καθώς δεν διέθεταν μεγάλους στόλους. Τα κουπιά σταδιακά γίνονται όλο και περισσότερο βοηθητικό μέσο πρόωσης και τα πανιά εξελίσσονται σε αυτόνομη κινητήρια δύναμη. Κατά τον 18^ο αιώνα στην Ανατολική Μεσόγειο επικρατούν τα ιστιοφόρα, έναντι των κωπήλατων, πράγμα που είχε ήδη γίνει από τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Αυτή η καθυστέρηση οφείλεται στην επιμονή των Οθωμανών και Βενετών να χρησιμοποιούν κωπήλατα πλοία. Σημαντικό ορόσημο, για την επικράτηση των ιστιοφόρων, υπήρξε η ναυμαχία της Ναυπάκτου (1571). Η εισαγωγή της ατμοκίνησης στις αρχές του 19^{ου} αιώνα (πρώτο ατμόπλοιο του Φούλτον, στις Η.Π.Α.), διατάραξε την πορεία της ξυλοναυπηγικής και έκτοτε συνυπήρχαν, με συνεχή φθίνουσα πορεία της δεύτερης. Στο τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα κατασκευάζονται τα μεγαλύτερα ξύλινα σκάφη σε Σύρο, Γαλαξίδι, Χίο. Η μόνιμη κινητικότητα εμπορών, ναυτικών, μεταναστών, γυρολόγων, έδινε κοσμοπολίτικο χαρακτήρα στην Ερμούπολη και σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Ανατολικής Μεσογείου, με αποτέλεσμα την μετάγχιση πολιτιστικών στοιχείων μεταξύ των λαών του 19^{ου} αιώνα. Η ανάπτυξη του θαλάσσιου τοπικού εμπορίου παρουσιάζει άνθηση σε περιοχές όπως το Μεσολόγγι, το Αιτωλικό, η Πρέβεζα, η Ύδρα, οι Σπέτσες, τα Ψαρά, η Κάσος, η Χίος. Άλλα σημαντικά ναυπηγεία υπήρχαν σε Κεφαλονιά, Μυτιλήνη, Σάμο, Ραγούσα (Ντουμπρόβνικ), Σμύρνη, Κωνσταντινούπολη, Ινέπολη, Σινώπη (οι δύο τελευταίες διατηρούσαν μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα την αρχαιοελληνική ναυπηγική παράδοση της Μαύρης Θάλασσας), Αλεξάνδρεια, Μάλτα, κ.α.

Πλοία που έπλεαν στις θάλασσες της Ανατολικής Μεσογείου τον 17ο και 18^ο αιώνα, ήταν η ψαριανή γαλιότα, η φρεγάτα, η λόντρα, το λατινάδικο (με το τριγωνικό πανί – λατίνι), μπρίκι, γολέτα, πολάκα (όλα με τετράγωνα πανιά) σακολέβα, μπρατσέρα, σάικα, κ.α.. Τα σκάφη του 19^{ου} αιώνα ήταν εμπορικά (τραμπάκολο, μπρατσέρα, τρεχαντήρι, πέραμα, γατζάο, βομβάρδα-πολάκα), αλιευτικά (αλαμάνα, τράτα, καϊκι Ινέπολης, μαρμαρινή σαντάλα, κ.α.), σπογγαλιευτικά (συμιακή σκάφη, μηχανοκάικο, κ.α.), ποταμήσια (γαίτα, σανάρο, κ.α.). Το τρεχαντήρι, διαδεδομένος τύπος μικρού ξύλινου σκάφους στο Αιγαίο, οξύπριμνο φαρδύ σκάφος, με κυρτωμένο το πλωριό ποδόσταμο, με ένα ή δύο κατάρτια. Το πέραμα είναι μεταφορικό, εμπορικό, με ιδιόμορφες απολήξεις στις κουπαστές, συνήθως 50 ή 100 τόνων, έως 500 τόνων. Ξεκίνησαν να κατασκευάζονται στην Σύρο, είναι καλοτάξιδα, έχουν χώρους, κρατάνε καλά πανιά. Η «Ευαγγελίστρια»

είναι ένα από τα τελευταία σκάφη τύπου πέραμα και το μοναδικό στο είδος του που σώζεται έως σήμερα. Ναυπηγήθηκε στην Σύρο (1939) από τον Μαυρίκο και τα παιδιά του, για λογαριασμό του Μυκονιάτη караβοκύρη Αντώνη Μπόνη. Έχει χωρητικότητα 90 τόνων περίπου, ολικό μήκος 20μ. πλάτος 6,38 μ. και φέρει 2 ιστούς. Το σκάφος βρισκόταν στην Σύρο σχεδόν ολοκληρωτικά κατεστραμμένο (1978). Ο γιος του αρχικού ιδιοκτήτη Κωνσταντίνος Μπόνης δώρισε το «Ευαγγελίστρια» στο Ναυτικό Μουσείο Αιγαίου και στον Δήμο Μυκόνου (1987). Ο Δήμος Μυκόνου διέθεσε 19.000 ευρώ για την πολύ δύσκολη και σύμφωνα με τις παραδοσιακές τεχνικές των συριανών караβομαραγκών, αποκατάσταση. Έγινε σε τρεις φάσεις, στον ταρσανά των Μαυρίκων, στο Πέραμα (καρνάγιο Μ. Ψαρρού) και στον Πειραιά (1989). Σήμερα αποτελεί μουσειακό έκθεμα του Ναυτικού Μουσείου Αιγαίου και έχει κάνει διάφορα ταξίδια στο Αιγαίο. Το πλοίο προσφέρεται για μελέτη της ξυλοναυπηγικής τέχνης. Ο Αμερικανός καθηγητής Peter Throckmorton του Ωκεανογραφικού Κέντρου του Nova University (Φλόριντα, Η.Π.Α.), θεωρεί ότι το πέραμα έλκει την καταγωγή του από την αρχαιότητα και ο τρόπος κατασκευής του έχει στοιχεία πλοίων του 1ου π.Χ. αιώνα και του Βυζαντίου.

Περίφημοι ήταν οι караβομαραγκοί πρόσφυγες που έφτασαν στην Ερμούπολη. Πρώτοι οι Χιώτες ναυπηγοί μετά την καταστροφή της Χίου (1822), αλλά και τεχνίτες από Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά , που δημιούργησαν τα περίφημα ναυπηγεία της (οι Φραγκούλης Σέχας, Ευστάθιος Σωτηρέας, Παντολέων και Σταμάτης Μάσχας, Νικόλαος Παγίδας, Σταμάτης και Ζαννής Κουφοδάκης, Μιχαήλ Ποτούς, Χριστοφής και Σωκράτης Κρυστάλλης και Γ. Γληνός). Ο Παντολέων Μάσχας εγκαταστάθηκε το 1828 στην Ερμούπολη, κατασκευαστής πυρπολικών του Κανάρη. Από το 1842 είχε δικό του ναυπηγείο, που σε εποχή ακμής απασχολούσε 400 εργάτες. Τα πλοία του Ν. Παγίδα φημιζόνταν για την αντοχή τους. Στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα κυριαρχούσε ο Συριανός τύπος πλοίου. Κατασκευάζονταν στο νησί περίπου 100 πλοία τον χρόνο (μπρίκια, γολέτες, βομβάρδες, λέμβοι, τζερνίκια, χωρητικότητας 134,918 τόνων. Περίπου 2.000 άτομα δούλευαν στα ναυπηγεία το 1835. Ήταν φημισμένα, διεθνώς για την ποιότητα κατασκευής και την αντοχή τους. Η πληθώρα ειδών ναυπηγο-ξυλουργικής, η εγγυημένη καλή γρήγορη δουλειά και οι πιστωτικές διευκολύνσεις, ώθησαν καπεταναίους από Αίγυπτο, Μ. Ανατολή, Πόντο, να προτιμούν τους συριανούς ταρσανάδες για την κατασκευή των ιστιοφόρων τους. Ναυπηγήθηκαν πάνω από 5.000 ιστιοφόρα ξύλινα πλοία, την εποχή της ακμής της Ερμούπολης (τα 8/10 της ιστιοφόρου ναυτιλίας), δημιουργώντας το θαύμα της Ερμούπολης, που στηρίχθηκε αρχικά στο εμπόριο και την ναυτιλία και αργότερα στην βιομηχανία.

Τα πρώτα σημάδια παρακμής της ξυλοναυπηγικής στη Σύρο εμφανίστηκαν στις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα. Τα ξύλινα ιστιοφόρα έχαναν διαρκώς έδαφος, ως προς την ανταγωνιστικότητά τους, από τα ατμοκίνητα ξύλινα και στη συνέχεια σιδερένια σκάφη. Στα 1850 έγιναν οι πρώτες απόπειρες μετασκευής ξύλινων ατμόπλοιων. Το πρώτο ξύλινο ατμόπλοιο κατασκεύασε ο Ν. Παγίδας στη Σύρο (1854). Από το 1866 χρονολογείται το Δημοτικό Ναυπηγείο («Εταιρεία του Ναυπηγείου Ερμούπολεως»). Λίγο νωρίτερα (1861) είχε εγκαινιαστεί το ατμοκίνητο σιδηρουργείο της «Ελληνικής Ατμοπλοΐας» το γνωστό αργότερα «Νεώριον και Μηχανουργεία Σύρου». Το 1893 κατασκευάστηκε το πρώτο σιδερένιο ατμόπλοιο. Ο τεχνικός όμως εκσυγχρονισμός όχι μόνο δεν εδραιώθηκε στα ναυπηγεία του νησιού, αλλά αντίθετα ο αριθμός των πλοίων που κατασκευάζονταν άρχισε να μειώνεται χρόνο με το χρόνο. Στο τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα κατασκευάζονται τα μεγαλύτερα ξύλινα σκάφη σε Σύρο, Γαλαξείδι, Χίο. Η ανάδειξη του Πειραιά σε πρώτο λιμάνι της χώρας, προς το τέλος του 19^{ου} αιώνα και η ανάδυση νέων εμπορικών κέντρων μετά τους βαλκανικούς πολέμους, θα οδηγήσουν στην παρακμή της Ερμούπολης. Από τις αρχές του 20^{ου}

αιώνα τα ξυλωναυπηγεία κατασκεύαζαν σκάφη περιορισμένου μεγέθους, για αλιεία ή αναψυχή. Η παρακμή της ξυλωναυπηγικής συνεχίστηκε σταδιακά ως το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Τα περισσότερα σκαριά που ναυπηγήθηκαν στους тарσανάδες της Σύρου ήταν τρεχαντήρια, περάματα, караβόσκαρα, βαρκαλάδες και ανεμότρατες. Απ' την πρώτη δεκαετία μετά τον πόλεμο, η κυριαρχία των μεγάλων ξύλινων σκαφών ξεπέφτει και αρχίζει ο μαρασμός. Ένα-ένα τα μεγάλα παραδοσιακά ξύλινα σκαριά εξαφανίζονται. Ο тарσανάς ήταν η караβάνα που έθρεψε τον κοσμάκη ως τη δεκαετία του 1960. Το καταφύγιο ενός εργατικού λαού, που συνέθετε μια αλυσίδα επαγγελματιών με βασικές αλληλεξαρτήσεις. Υλοτόμοι, μουλαράδες, μπαλτατζήδες, караβομαραγκοί, караβοκύρηδες, καπεταναίοι, ψαράδες, καϊκτοσήςδες, καλφάδες, έμποροι. Αιώνες αυτός ο σύνδεσμος επαγγελματιών χάριζε μια ζωτική κινητικότητα στο νησί. Οι тарσανάδες ως τη δεκαετία του 1960 επιβιώνουν με παραγγελίες ψαράδικων, τρεχαντηριών, τρατών, μπότηδες και βάρκες. Η δόξα του тарσανά κρατάει λίγο ακόμα. Μικρά κομψά καϊκια πέφτουν στη θάλασσα ως τη δεκαετία του 1970. Την χαριστική βολή έδωσαν τα πλαστικά σκάφη.

ΤΡΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟΝ ΤΑΡΣΑΝΑ

Η δουλειά στον тарσανά ήταν σκληρή και βαριά, μόχθος και πόνος. Τα χειροπρίονα, το ροκάνι, η σκεπαρνιά, το σκυφτό πελέκημα πάνω από τον μούρσο. Ο тарσανάς ήταν ένας χώρος με τους δικούς του κώδικες, τη δική του ιδιαίτερη γλώσσα. Αποτελούσε ζωτικό κομμάτι της τοπικής κοινωνίας με τους καημούς του, τους πόνους του, το μεγαλείο του, τους εξευτελισμούς του, τις φοβέρες και τις χαρές του. Στον тарσανά διδασκόταν η υπευθυνότητα του τεχνίτη. Κι αυτοί οι караβοτεχνίτες υπήρξαν από τους πιο υπεύθυνους ανθρώπους που γεννιούνται στη γη. Σήκωναν την ευθύνη της ζωής και του θανάτου, τη δοκιμασία της θάλασσας που περίμενε να κρίνει την αντοχή των σκαριών τους, περνώντας τα από σαράντα κύματα. Και τότε βοηθός είναι ο Θεός, μαζί με τα ξόρκια του κακού. Οι ναυπηγοί ήταν προληπτικοί.

Ο κυριότερος τρόπος μετάδοσης της γνώσης στα ναυπηγεία ήταν από πατέρα σε γιό, ενώ ήταν εξαιρετικά δύσκολο ένας ξένος να μυηθεί στα μυστικά της τέχνης τους. Η γεωμετρία της γάστρας ενός πλοίου εξαρτιόταν από τα σχήματα της διαθέσιμης ξυλείας. Τα μεγάλα κεφάλαια έφερναν ξυλεία από Ρουμανία, Ρωσία και σιδηροναυπηγικό υλικό από άλλες χώρες. Τα ξύλα κόβονταν το χειμώνα, μήνα Ιανουάριο με γεμάτο φεγγάρι, να έχουν όλους τους χυμούς τους, σέρνονταν με ζώα μέχρι τον ποταμό, στη θάλασσα, συνδέονταν μεταξύ τους σε σχεδίες για να ρυμουλκηθούν στα ναυπηγεία. Χρησιμοποιούνται γεωμετρικοί κώδικες της αρχαιότητας μαζί με τα αντίστοιχα τους χνάρια. Ο ναυπηγός χρησιμοποιεί ένα χνάρι (τεχνική «μονόχναρου»), με τρία ή πέντε κομμάτια, από το οποίο αναπαράγει τα σχήματα 8, 10 ή 12 νομέων, στη μέση ενός σκάφους. Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα τα μεγαλύτερα ναυπηγεία χρησιμοποιούσαν τη «σάλα», όπου πάνω σε ξύλινο δάπεδο σχεδιάζονται σε πραγματικό μέγεθος γεωμετρικά στοιχεία του σκάφους. Στο ναυπηγείο των αδελφών Μαυρίκου, στην Ερμούπολη, υπήρχε η «σάλα» (ναυπηγικό δάπεδο), μέχρι πριν 15 χρόνια, όπου υπήρχαν τα σχέδια για τον σκελετό 4–5 σκαριών. Πάνω σε αυτά βασιζόνταν για να φτιάξουν οποιοδήποτε πλοίο και όλα γίνονταν εμπειρικά. Ομοίωμα αυτής της «σάλας» υπάρχει σήμερα στον υπαίθριο χώρο εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Μουσείου Ναυπηγικών και Ναυτικών Τεχνών του Αιγαίου, στο Ηραίο Σάμου ενώ δίπλα φιλοξενούνται ξύλινα σκάφη που έχουν αποκατασταθεί πλήρως. Την μέθοδο της «σάλας» έφερε στα ναυπηγεία Χίου – Ψαρών ο

Χιώτης Σταμάτης Κουφοδάκης που είχε υπηρετήσει στον ναύσταθμο Τουρκίας. Η πιο εξελιγμένη μέθοδος σχεδιασμού ήταν η χρήση «μισομόδελου». Ο ναυπηγός κατασκευάζει σε μακέτα υπό κλίμακα την μισή γάστρα του πλοίου και κατόπιν μεταφέρει τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά (νομείς, ίσαλους, διαγώνιες, περίγραμμα), στο δάπεδο της «σάλας». Έτσι, ο ναυπηγός χρησιμοποιούσε πολλές βασικές αρχές του σχεδιασμού, όπως η κλίμακα και η ορθογώνια προβολή.

Η κατασκευή του σκελετού ξεκινά με την σύνδεση τριών βασικών διαμήκων στοιχείων, της τρόπιδας ή καρί(έ)νας ή τουρέλου (κεντρικό ξύλο του σκάφους), του πλωριού και του πρυμνίου ποδοστάματος. Στην πλήρη η σύνδεση γίνεται με το ποδόσταμο με ειδικό σύνδεσμο σε σχήμα καμπάνας. Όταν σκάρωναν την καρίνα και τα ποδοστάματα, έπρεπε να καρφωθεί ένας πάσσαλος κόντρα στο πλωριό ποδόσταμο, για να συγκρατεί τον σκελετό. Αυτός που κάρφωνε τον πάσσαλο έπρεπε να έχει τον ήλιο καταπρόσωπο, να μην του ρίχνει τη σκιά του. Θεωρούνταν μεγάλη κακοσημαδιά να καρφώσει τον ίσκιο του στο σκαρωμένο σκάφος. Μετά έμπαινε το μεσαίο ζεύγος νομέων και έλεγαν ότι «σταυρώθηκε» το σκαρί. Στο σημείο αυτό γινόταν γλέντι. Ο καπετάνιος έσφαζε έναν κόκορα και το κεφάλι του μαζί με ένα σταυρό καρφωνόταν στο επάνω μέρος του πλωριού ποδοστάματος, ως αποτρεπτικό σύμβολο του νέου σκάφους. Ο σκελετός του σκάφους ήταν φτιαγμένος από άκαμπτα ξύλα (βελανιδιάς, φτελιάς), ενώ το πέτσωμα κατασκευαζόταν από εύκαμπτα ξύλα (περισσότερο αποξηραμένα), συνήθως από πεύκο. Για να γίνουν εύκαμπτες οι σανίδες του πετσώματος βρεχόταν ή εμβυθιζόταν σε θαλασσινό νερό για λίγες ώρες και μετά ζεσταινόταν η μία επιφάνεια με μία φλόγα. Οι τρόποι σύνδεσης των ξύλινων τμημάτων με καβύλιες – καρφιά καθορίζονταν από την αντοχή – σταθερότητα της ξυλείας. Ακολουθούσε κάρφωμα, κατακάρφωμα των σανίδων και πλάνισμα. Ο τρόπος στεγάνωσης των σκαφών και η προστασία από την διάβρωση εξαρτιόταν από τις ιδιότητες του ξύλου. Κατόπιν, γινόταν το καλαφάτισμα (καρενάρισμα), η στεγανοποίηση του πετσώματος, με την τοποθέτηση ανάμεσα στους αρμούς των σανίδων (που διανοίγονταν γι' αυτόν το σκοπό με ειδικό εργαλείο) με φυτικά κορδόνια (κάνναβης) και πισσάρισμα. Η καθέλκυση του τελειωμένου σκαριού είναι η πραγματική δόξα και γιορτή του ταρσανά. Τα «γκτήματα», απ' το σκουντώ, σήμαιναν εκτός από το βάφτισμα της καθέλκυσης, πράξη και τελετή εξαγνισμού με τις ψαλμωδίες, τις ευχές του αγιασμού, τα μουσικά όργανα, το γλέντι του ναυτόκοσμου. Το σόροκο λύνεται. Το σκάφος χύνεται σαν χέλι στη θάλασσα. Λένε πως την ώρα που γλιστράει κάνει ένα περίεργο τρίξιμο. Είναι το μήνυμα του σκαριού στον πρωτομάστορα του. Του λέει «δεν σε έχω ανάγκη πια. Λευτερώθηκα από τα χέρια σου. Ανήκω στη θάλασσα. Βρήκα τον προορισμό μου».

Τακτική εργασία συντήρησης (καρενάρισμα) γινόταν μία φορά το χρόνο ή όποτε το σκάφος έβαζε νερά. Επιδιορθώνονταν οι σανίδες επικάλυψης ή το καλαφάτισμα (έγερνε το σκάφος στο πλάι εναλλάξ). Τα διακοσμητικά (ανάγλυφα στο ξύλο), ζωγραφίες στο σκάφος ή τα πανιά, ακρόπρωρα, ανεμοδείκτες στην κορυφή των καταρτιών, ολοκλήρωναν την μοναδική ταυτότητα του πλοίου. Λειτουργούσαν ως αποτρεπτικά σύμβολα, σημεία αναγνώρισης του λιμανιού, ταυτότητας του ιδιοκτήτη ή ναυπηγού.

Ο Ζώρζος κατασκευάζει στην μεγάλη αποθήκη – εργαστήρι δίπλα στο παλιό εργοστάσιο της Πειραιϊκής Πατραϊκής – Τερλάνα, τα πλέον διαδεδομένα σκαριά, όπως είναι το πέραμα, η τράτα, η λάντζα, το караυδραϊικο, το τρεχαντήρι, το τσερνίκι, ο βαρκαλάς. Βαρκαλάς είναι το τελευταίο υπό κατασκευή μοντέλο σε κλίμακα 1/9, ενός πλοίου μήκους 20μ., ανοικτού σε κάποια σημεία, ώστε να φαίνονται οι εσωτερικές λεπτομέρειες (όπως η μηχανή), αλλά και ο τρόπος κατασκευής. Τα μεταλλικά μέρη,

όπως οι άγκυρες, αλυσίδες, κατασκευάζονται από τον ίδιο. Η κατασκευή ενός μοντέλου σαν αυτό, απαιτεί εργασία τουλάχιστον ενός έτους. Ο βαρκαλάς χρησιμοποιείτο για μικρομεταφορές μεταξύ των νησιών. Το τελευταίο σκάφος που κατασκεύασε ο ταρσανάς του Ζώρζου (Φουσκή) το 1963, ήταν ένα τσερνίκι, το οποίο αρχικά πήγε στην Τήνο, μετά στην Μύκονο (για μεταφορές ζώων, τροφοδοσία των φυλάκων της Δήλου) και κατέληξε στην Νάξο, όπου χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα. Ο Νίκος Ζώρζος (αδελφός του Μανώλη), συνεχίζει την λειτουργία του οικογενειακού ταρσανά μέχρι σήμερα, αλλά μόνο στον επισκευαστικό τομέα.

Ο Μανώλης Ζώρζος παρουσιάζει μοντέλα του και εργαλεία των караβομαραγκών στην διαρκή έκθεση του Επιβατικού Σταθμού της Ερμούπολης. Μια ατομική έκθεση «Παραδοσιακή Ναυπηγοξυλουργική Τέχνη Αιγαίου» παρουσιάστηκε στην αίθουσα Βάτη (24 Ιουνίου-4 Ιουλίου 2018), όπου το κοινό είχε την ευκαιρία να θαυμάσει το σύνολο των έργων του. Έχει την άποψη ότι πρέπει η Ερμούπολη να αποκτήσει οπωσδήποτε ένα Ναυτικό Μουσείο, στο οποίο θα συμβάλλει και ο ίδιος δυναμικά. Όνειρο του είναι να φτιάξει ένα ιδιωτικό ναυτικό μουσείο, όπου θα εκτίθενται τα έργα του. Δέχεται εκπαιδευτικές επισκέψεις μαθητών και μοιράζει καταλόγους με τα ονόματα των εργαλείων και τμημάτων των πλοίων.

Στην Ελλάδα υπάρχουν 18 ναυτικά μουσεία, σε Πειραιά, Γαλαξίδι, Ζάκυνθο, Κεφαλονιά, Ιθάκη, Λιτόχωρο, Μουδανιά, Καβάλα, Χανιά, Μύκονο, Θήρα, Σάμο, Χίο, Οινούσσες, Λήμνο, Κάλυμνο, Σύμη. Πρέπει κάποτε να αποκτήσει και η Σύρος το δικό της, που να αναδεικνύει την τεράστια συριανή παράδοση στην ναυπήγηση σκαφών και στην ναυτιλία εν γένει. Ο καθηγητής P. Throckmorton έχει δηλώσει ότι όταν χαθεί και το τελευταίο πέραμα, τότε θα σβήσει μια παράδοση 3.000 ετών.

Επίλογος

Αυτός είναι ο Μανώλης Ζώρζος, ευγενής, αβρός, μετριοφρων, ο ολοκληρωμένος άνθρωπος της θάλασσας. Δώρισε στην Στέγη Μικρασιατικής Μνήμης (Δεκέμβριος 2018), ένα μοντέλο βαρκαλά, το οποίο χρησιμοποίησαν οι μαθητές για να πουν τα κάλαντα από σπίτι σε σπίτι και αργότερα ενώπιον κόσμου, στο ισόγειο του Πνευματικού Κέντρου Ερμούπολης.

Ο ίδιος τόνισε ότι τα ξύλινα πλοία είναι όμορφα, διότι φέρουν αποκρυσταλλωμένη την εμπειρία και σοφία αιώνων.

Τον ευχαριστούμε θερμά για την φιλοξενία. Νιώθουμε την ανάγκη να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας, για την τιπάνια προσπάθεια διάσωσης της παραδοσιακής ξυλοναυπηγικής τέχνης. Θαυμάζουμε το μεγάλο μεράκι, την υπομονή, το ταλέντο του και ευχόμαστε όπως αναγνωριστεί και ευοδωθεί αυτό το σπουδαίο έργο ζωής.

Βιβλιογραφία

- *Δαμιανίδης Κώστας και συνεργάτες, Ναυπηγική και πλοία της Ανατολικής Μεσογείου και Μαύρης Θάλασσας κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα. Υπουργείο Πολιτισμού, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών), Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος, Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, 5 Ιουνίου – 9 Ιουλίου 1995*
- *Αναστασίου Τάσος, Σύρα, Ιστορική μνήμη, Περιήγηση, Εκδόσεις Φρ. Καλουτά, Ερμούπολη 1993*

- Τραυλός Ιωάννης, Κόκκου Αγγελική, Ερμούπολη, Εκδόσεις Εμπορικής Τραπέζης της Ελλάδος, Αθήνα 1980
- Αγριαντώνη Χριστίνα, Φενερλή Αγγελική, Ερμούπολη – Σύρος, Ιστορικό Οδοιπορικό, Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης της Ερμούπολης, Εκδόσεις Ολκός, Αθήνα 2000
- aegean-maritime-museum.gr> euaggelistria
- www.mykonosdaily.gr> Μύκονος, προχωρούν οι εργασίες στο Ευαγγελίστρια
- www.naftotopos.gr> Ναυτικά Μουσεία
- <https://www.portofsyros.gr/2017/09/paradosiaki-naupigoxylourgiki-texni-aigaiou/>

«Ο Ιερός Ναός Μεταμορφώσεως του Σωτήρος και το Μουσείο Τυπογραφίας»

Κείμενο – Φωτογραφίες: Χρήστου Θανόπουλου

Την επόμενη ημέρα της εορτής της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος επισκέφθηκα τον ομώνυμο ιερό ναό στην Ερμούπολη. Είναι η μητρόπολη και συνάμα η σημαντικότερη εκκλησία, σε έναν ιστορικό τόπο φορτωμένο με ιστορικές μνήμες και συμβολισμούς, άμεσα συνδεδεμένος με τον εποικισμό και την δημιουργία της Ερμούπολης.

Από πολύ νωρίς κτίστηκαν σπίτια στην περιοχή. Βρέθηκαν μάρμαρα-κατάλοιπα της αρχαίας πόλης των κλασικών χρόνων. Οι οικίες είναι του 19^{ου} αιώνα, με το κλασικό ερμουπολίτικο ύφος, χωρίς διακοσμητικό φόρτο και φιλοξενούν μεσαία στρώματα του πληθυσμού, τεχνίτες και εμπόρους. Σκαλοπάτια, λιθόστρωτα από κυβόλιθους γρανίτη, που τόσο θαυμάστηκαν από τους περιηγητές του 19^{ου} αιώνα, στολίζουν τους γύρω δρόμους. Εδώ υπάρχει η οδός Ομήρου, ο μακρύτερος δρόμος της πόλης, που οδηγεί στην Άνω Σύρο.

Ο ναός, ο πρώτος του νέου οικισμού, αφιερώθηκε στον Σωτήρα Χριστό, λόγω της διάσωσης των προσφύγων από τους Οθωμανούς. Οι εργασίες για την κατασκευή του άρχισαν τον Μάρτιο του 1824, μετά την έγκριση από το Εκτελεστικό Σώμα, πρότασης του Αλέξανδρου Αξιώτη, επάρχου Μυκόνου και Σύρας, ο οποίος ζητούσε άδεια οικοδόμησης εκκλησίας, ώστε να εκπληρούν οι πρόσφυγες το χριστιανικό τους καθήκον. Η αφιερωτική επιγραφή, εντοιχισμένη πάνω από την κύρια είσοδο του ναού, μαρτυρεί ότι η εκκλησία οικοδομήθηκε με δαπάνες των προσφύγων. Κατόπιν εράνου συγκεντρώθηκαν 8.000 γρόσια από τους εμπόρους και το οικόπεδο παραχωρήθηκε από τον ορθόδοξο γηραιό Φραγκούλη Καποράλη, αντί μόνο 600 γροσίων (τα 300 τα έδωσε υπέρ του εράνου ανεγέρσεως του ναού). Εδώ στεγάστηκαν τα ιερά κειμήλια που με κίνδυνο της ζωής τους μετέφεραν οι πρόσφυγες (Χιώτες, Ψαριανοί, Κάσιοι). Εδώ ακούστηκαν οι φωτισμένοι λόγοι των δασκάλων του γένους Γαζή, Βάμβα, Κωνσταντά. Ο ναός είναι κτισμένος σε ψηλό σημείο, με ευρύχωρη πλατεία που βλέπει σε τρεις δρόμους. Πλατιά σκάλα, με πολλά σκαλοπάτια, που ξεκινούν από την πλατεία Μιαούλη, οδηγούν στο ευρύχωρο προαύλιο με το βοτσαλωτό και τρεις εισόδους, ανατολική, νότια, δυτική.

Ο ναός της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (1824–1834) είναι τρίκλιτη βασιλική και έχει υποστεί αλλεπάλληλες επισκευές και παρεμβάσεις. Ο αρχιτέκτονας είναι άγνωστος, αλλά πιθανότατα είναι ο ίδιος με αυτόν της Ευαγγελίστριας Τήνου (Σμυρναίος Ευστράτιος, πρόσφυγας από Σμύρνη), η οποία χρησίμευσε ως πρότυπο και είχε αρχίσει να κτίζεται έναν χρόνο νωρίτερα (1823).

Λιθόστρωτος υπερυψωμένος περίβολος με κιγκλίδωμα, στην νότια και ανατολική πλευρά του προαυλίου. Στην δυτική πλευρά διώροφη οικοδομή, με μνημειακή στοά που διαμορφώνει την είσοδο από την οδό Ομήρου, με λαξευτή τοιχοδομία, στοές με μεγάλα τοξωτά ανοίγματα, κελιά για ιερείς,

νεωκόρους, πένητες. Χρησιμοποιήθηκε και ως νοσοκομείο (δύο οικίσκοι στο λιμάνι που λειτουργούσαν ως νοσοκομείο αρχικά, σύντομα κατέστησαν ανεπαρκείς και έτσι το πρώτο νοσοκομείο της πόλης στεγάστηκε στα κελιά του ναού, μέχρι την ανέγερση του πρώτου δημοτικού νοσοκομείου της χώρας το 1826, εκεί που σήμερα λειτουργεί το καζίνο). Το κτίριο στεγάζει γραφεία, πνευματικό κέντρο, τυπογραφείο-βιβλιοδετείο-μουσείο τυπογραφίας, βαπτιστήριο, αποθήκη. Το 1858 κτίστηκε βαπτιστήριο στην βόρεια γωνία των κελιών, ενώ το ανάγλυφο βάθρο αγάλματος με επιγραφή, του ρωμαίου αυτοκράτορα Αδριανού, μεταποιήθηκε σε κολυμβήθρα, επί μητροπολίτου Δανιήλ Κοντούδη, τοποθετήθηκε στο εσωτερικό του ναού και σήμερα έχει αποθηκευτεί δίπλα στον χώρο με τις τυπογραφικές μηχανές και είναι μη επισκέψιμο. Δύο ευρύχωρες βοτσαλωτές αυλές, που επικοινωνούν μεταξύ τους, η ανατολική, χώρος συγκεντρώσεων (εδώ έγινε η ονοματοδοσία της Ερμούπολης το 1826) και η δυτική (1824-1834) χώρος ταφής νεκρών αρχικά. Εδώ υπάρχει κρύπτη με τον τάφο του Άνθιμου Γαζή (1764-1828), ο οποίος πέθανε το 1828, αφού νοσηλεύτηκε προηγουμένως στα κελιά του ναού. Θαλάσσια λευκά και μαύρα βότσαλα («κοχλάκια») από την Ρόδο στολίζουν όλο το προαύλιο. Έγιναν με σχέδια Ερλάχερ, άρχισαν επί δημαρχίας Αργ. Ταρποχτζή (1846-1848) και ολοκληρώθηκαν αργότερα (1859, 1860, 1862). Στην ανατολική αυλή υπάρχουν οι προτομές των μητροπολιτών Α. Λυκούργου, Λ. Λεβεντόπουλου, Φ. Ιωαννίδη, έργα του Σ. Φιλιππότη (1978) και προ της ανατολικής εισόδου η προτομή του Συριανού Μητροπολίτη Ηλείας Α. Πολίτη (αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης). Δυτικά η εκκλησία είχε ανοικτή στοά και είσοδο, τα οποία κλείστηκαν (1917). Με ξύλινη κατασκευή (νάρθηκα) κλείστηκε το πρόπυλο της νότιας πλευράς, εκεί όπου σήμερα είναι η είσοδος. Στην βόρεια πλευρά του ναού έγινε η προσθήκη του παρεκκλησίου του Αγ. Φανουρίου (1923) και επιχρίστηκε η τοιχοδομία. Υπάρχει μεγάλη αψίδα στην ανατολική πλευρά του ναού, τετράγωνα κτίσματα για τις σκάλες των κωδωνοστασίων. Η καμπάνα του Αγ. Νικολάου Ψαρρών πουλήθηκε ως λάφυρο στην Ερμούπολη (1824) και ήταν σε χρήση έως το 1870. Το διπλό κωδωνοστάσιο κτίστηκε (1915) από κληροδότημα του Ζ. Πετροκόκκινου.

Ο κυρίως ναός ανακαινίστηκε το 1886-1887. Στο εσωτερικό δύο κιονοστοιχίες χωρίζουν τα τρία κλίτη. Οι κίονες από τηνιακό μάρμαρο, είναι αράβδωτοι, σμιλεύτηκαν στην Τήνο, φέρουν κιονόκρανα με γιρλάντες, αγγέλους λαϊκής τεχνοτροπίας. Δύο κίονες πίσω από το τέμπλο έχουν μεταφερθεί από την Δήλο. Μαρμάρινες πλάκες καλύπτουν το δάπεδο. Το μαρόκ πολύπλοκα δουλεμένο τέμπλο είναι μαρμάρينو έως το ύψος της Ωραίας Πύλης και από εκεί και πάνω «μπαγδατί» (ξύλινα πηχάκια – σοβάς), με απόληξη σε τρούλο. Ξυλόγλυπτοι εξίσου διακοσμημένοι, είναι ο άμβωνας και ο επισκοπικός θρόνος, ο τελευταίος έργο του Χιώτη Νικ. Φραγκούλη ή Ταλιαδούρου (ξυλογλύπτη), κατασκευαστή ακρόπρωρων, εγκατεστημένου στην Ερμούπολη από το 1823. Ο ζωγραφικός διάκοσμος είναι πλούσιος, με απαλά χρώματα, πλοχμούς, αστέρια (όπως σε όλες τις εκκλησίες της Ερμούπολης).

Ο ναός είναι πλούσιος σε ιερά κειμήλια, φορητές εικόνες, του 19^{ου} αιώνα, από τις οποίες πολλές φέρουν το όνομα του ζωγράφου και του δωρητή, συνήθως αφιερώματα συντεχνιών (οινοπώλες, βιομήχανοι, σκυτοτόμοι-τεχνίτες δέρματος, οπωροπώλες, Χιακή Αδελφότητα, σινάφι

αρτοποιών, κ.α.). Η εικόνα της Μεταμόρφωσης αριστερά της Ωραίας Πύλης είναι δωρεά του Μ. Τσαμαδού. Στη βόρεια πλευρά του ναού υπάρχει το Μητροπολιτικό μέγαρο, διώροφο αυστηρό κτίριο με τοξωτά παράθυρα, έργο του αρχιτέκτονα Ι. Βλυσίδη (1873).

Με γοργά βήματα ανέβηκα τα σκαλοπάτια και εισήλθα από την ανατολική πύλη στην βοτσαλωτή αυλή, με τις προτομές των μητροπολιτών. Εκεί που ο Λουκάς Ράλλης ανεφώνησε στην Γενική Συνέλευση των σημαντικότερων πολιτών (1826), παρουσία του απεσταλμένου της κυβερνήσεως Δρόσου Μανσόλα: «Κύριοι, υπό την σκέπην του Ερμού Εφόρου του εμπορίου, συνέστη και προήχθη η πόλις αυτή, δίκαιον και πρέπον δια τούτο νομίζω, να την αφιερώσωμεν εις τον Κερδώνον Ερμήν και να την ονομάσωμεν «Ερμούπολιν». Ερμούπολιν! Ερμούπολιν! αντήχησαν πανταχόθεν όλων αι φωναί ...».

Τα μάτια μου δεν χόρταιναν την θαυμάσια βοτσαλωτή αυλή με τα οκτάκτινα αστέρια, τις φυτικές μπορντούρες, τους ρόμβους. Εισήλθα στην εκκλησία, προσκύνησα την μεγάλη εικόνα που προηγείται στην λιτανεία της εορτής του ναού, άναψα τα κεριά μου, χαιρέτησα τον πρωτοπρεσβύτερο πατέρα Εμμανουήλ Συρίγο και περιεργάστηκα τον πανέμορφο ναό. Εξήλθα από τον ναό και κατευθύνθηκα προς το διώροφο κτίσμα της δυτικής πλευράς, για να αντικρίσω την μαρμάρινη κολυμβήθρα, που βρίσκεται πίσω από το τζάμι, κλειδωμένη στο βαπτιστήριο του ισογείου. Με ακολούθησε ο καλοσυνάτος ιερέας, ο οποίος προθυμοποιήθηκε να μου ανοίξει τον χώρο του τυπογραφείου – μουσείου και να με ξεναγήσει σε αυτόν. Η μαρμάρινη πλάκα δεξιά της εισόδου αναφέρει: «Τυπογραφείον», Δωρεά Σταύρου Βαφία 1988. Οι περισσότερες τυπογραφικές μηχανές, προέρχονται από το τυπογραφείο της εφημερίδας «Θάρρος», δωρεά του ιδιοκτήτη της Σταύρου Βαφία (1988). Ο τελευταίος το είχε αγοράσει το 1946 από τον Αθανάσιο Σκορδίλη και αυτός από τον ιατρό Ιωάννη Φουστάνο που το δημιούργησε το 1907 και το ονόμασε «Τυπογραφείο της Ιατρικής Προόδου». Σε αυτό τυπωνόταν το ομώνυμο περιοδικό, καθώς και πολλά βιβλία, κυρίως ιατρικού περιεχομένου.

Ο Ιωάννης Αντ. Φουστάνος (Σπάρτη 1856 – Αθήνα 1933), ιατρός και μουσικοκριτικός, μετακόμισε με την οικογένεια του στην Αθήνα, όπου σπούδασε Φιλοσοφική και Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Αναγορεύτηκε διδάκτορας της Ιατρικής (1881) και μετεκπαιδεύτηκε στο Παρίσι κοντά στον Charcot. Εξέδωσε μετάφραση νουβέλας (1876) και αρχαιοελληνικές παροιμίες («Αστέρες», 1877). Ιδρυτικό μέλος του συλλόγου «Ορφεύς» (1880). Μετακόμισε στην Ερμούπολη με την οικογένεια του (1884), συνεργάτης του γαλλικού περιοδικού "Semaine Medicale", μέλος της Λέσχης Ελλάς, της Φιλαρμονικής Εταιρείας Αθηνών (1889), της Επιτροπής Θεάτρου Απόλλων (1890), του Φιλολογικού Συλλόγου Παρνασσός, Αντιπρόεδρος της Λέσχης «Φιλόμουσοι Σύρου». Δημοσίευσε άρθρα για την μουσική και τις επιδράσεις της, θεμελιωτής της μουσικοθεραπείας στην Ελλάδα. Στη γλωσσική διαμάχη του 1911, έλαβε θέση υπέρ της καθαρεύουσας. Παντρεύτηκε την Σμαράγδα Νικολαΐδου (1893). Έγινε διευθυντής της Παθολογικής Κλινικής του Δημοτικού Νοσοκομείου Σύρου. Εξέδιδε από το 1896 το «Μηνιαίον Περιοδικόν Σύγγραμμα ΙΑΤΡΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ», ... εν Ερμουπόλει Σύρου, εκ του Τυπογραφείου Ρενιέρη Πρίντεζη. Από το 1898

εξέδιδε για λίγο την μηνιαία εφημερίδα "La Grèce Medicale". Έλαβε από την ελληνική κυβέρνηση τον Αργυρό Σταυρό του Τάγματος του Σωτήρος και ως αναγνώριση της προσφοράς του στην ιατρική έρευνα, εξελέγη αντεπιστέλλον μέλος της Ανώτατης Αυτοκρατορικής Ιατρικής Εταιρείας Κωνσταντινουπόλεως. Διέμενε στην έπαυλη «Αυροφίλητον» στον λόφο Σκληπί (παραφθορά της λέξεως Ασκληπιείον!), στον δρόμο για το Πισκοπιό (Επισκοπείον), μετέπειτα ιδιοκτησία των αδελφών Εμπειρικού όπου μετά την παραχώρηση του στον Σύλλογο Υγιεινής (1921), στέγασε το Φθισιατρείο. Σήμερα είναι ιδιοκτησία του «Βαρδάκειου και Πρώιου» Γενικού Νοσοκομείου Σύρου. Ανακαινίστηκε (2007), στέγασε κέντρο επαγγελματικής κατάρτισης και τέλος Δημόσιο ΙΕΚ Σχολής Βοηθών Νοσηλευτικής Νοσοκομείου Σύρου. Ο Ιωάννης Φουστάνος μετακόμισε στα μέσα της δεκαετίας του 1910 στην Αθήνα, όπου συνέχισε τις δραστηριότητες του μέχρι τον θάνατο του (1933). Από τα αδέρφια του, ο Παντελής ήταν βιομήχανος – εφοπλιστής και ο Ηλίας ίδρυσε πλεκτήριο.

Το πρώτο τυπογραφείο, που μετακόμισε από την Σάμο στην Σύρο, ήταν του Ι. Σφοίνη (1828). Η Ερμούπολη από τον 19^ο αιώνα, είχε πλούσια εκδοτική κίνηση σε βιβλία και τοπικές εφημερίδες, όπως: Ελληνική Μέλισσα, Περίεργα, Ερμής, Αίολος, Ερμής των Κυκλάδων, Ένωσις, Αστήρ των Κυκλάδων. Στην περίοδο 1831–1900 κυκλοφόρησαν 160 εφημερίδες. Ο περιοδικός τύπος ήταν φτωχός, με περιορισμένο αριθμό και σύντομη διάρκεια έκδοσης. Τα σπουδαιότερα και πιο γνωστά περιοδικά ήταν: Η Μέλισσα των Κυκλάδων, η Ελευθερία του Εμπορίου (Λ. Ευμορφόπουλου 1863–1867), η Καλλιόπη του Δικηγόρου (Ι. Φραγκιά 1868–1869), ο Βιομήχανος Έλλην (του μηχανολόγου Στάμου Καγκάδη 1881–1883) και η Ιατρική Πρόοδος (του ιατρού Ι. Φουστάνου).

Μέχρι το 1836 είχαν ιδρυθεί τα τυπογραφεία Ν. Βαρότση, Ι. Γαρουφαλή, Γ. Μελισταγούς, Γ. Πολυμέρη και του αμερικανού ιεραποστόλου Ρόμπερτσον. Οι παλαιότεροι τυπογράφοι έμαθαν την τέχνη σε Βενετία, Τεργέστη, Βοστώνη. Τους διαδέχτηκαν μετά το 1845 οι Ν. Βαρβαρέσος, Μ. Περίδης, Γ. Χάλαρης, Ν. Φρέρης. Ο Ρενιέρης Πρίντεζης έφερε το πρώτο ταχυπιεστήριο το 1868. Σήμερα την μεγάλη παράδοση συνεχίζουν οι Γ. Βακόνδιος, Αφοι Βουτσίνου, Π. Φρέρη – Α. Κορωναίου, κ.α.

Ο πατήρ Εμμανουήλ Συρίγος συνέχισε την ξενάγηση. Μου έδειξε την λινοτυπική μηχανή του αθηναϊκού περιοδικού «Ρομάντσο» και το σύγχρονο ταχυπιεστήριο, που προστέθηκαν στον εξοπλισμό από τον μητροπολίτη Δωρόθεο Α΄. Ακολουθώντας έγινε η προμήθεια κοπτικής μηχανής, εξοπλισμού βιβλιοδεσίας, κάποια προερχόμενα από το τυπογραφείο Τζιβανάκη στην Θεσσαλονίκη. Το τυπογραφείο του Ι. Ν. Μεταμορφώσεως του Σωτήρος και το έργο του παρουσιάστηκε σε ειδική έκθεση του Βιομηχανικού Μουσείου Σύρου (2018). Οι δύο ιερείς του ναού μετά την παραλαβή των τυπογραφικών μηχανών του «Θάρρους» και του υπόλοιπου εξοπλισμού αργότερα, κατάφεραν να εκδίδουν με πολύ μόχθο για τουλάχιστον δέκα χρόνια την εφημερίδα «Ενοριακή Ευθύνη» σε 5.000 φύλλα, βιβλία, φυλλάδια, προγράμματα, επιστολόχαρτα, φακέλλους και όλα τα έντυπα της Ιεράς Μητροπόλεως, αποσπώντας τον θαυμασμό και τα ευμενή σχόλια του δωρητή Σταύρου Βαφία και πολλών άλλων. Τώρα πλέον, ο χώρος λειτουργεί ως βιβλιοδετείο. Πρώτο μέλημα είναι η βιβλιοδεσία των παλαιότερων

πολύτιμων βιβλίων, όπως των τευχών της «Ιατρικής Προόδου».

Στον τοίχο του τυπογραφείου ξεχωρίζει η φωτογραφία του μεγάλου δωρητή του τυπογραφείου Σταύρου Βαφία. Ο Σταύρος Ι. Βαφίας, πατέρας του προέδρου του Συνδέσμου Συριανών κ. Δημήτρη Βαφία, γεννήθηκε στα Καρδάμυλα της Χίου το 1912. Γονείς του ήταν ο Ιωάννης Βαφίας (ναυτικός) και η Άννα Τσαγγαίου. Σε μικρή ηλικία εγκαταστάθηκε με την οικογένεια του στην Σύρο. Φοίτησε στην Εμπορική Σχολή, εργάστηκε ως λογιστής στο βυρσοδεψείο του Ευαγγέλου Τόζου και σε άλλες συριανές βιομηχανίες, για να συνεχίσει ως δημοσιογράφος το 1933 και ως εκδότης της εβδομαδιαίας εφημερίδας «Θάρρος» από το 1945. Ιδρυτής και πρώτος ιδιοκτήτης της ήταν ο Ν. Γ. Βαρθαλίτης (1924).

Ο Σταύρος Βαφίας συνέχισε την έκδοση της έως το 1986. Ήταν η ολοκληρωμένη εφημερίδα, που απηχούσε τον παλμό της Συριανής κοινωνίας και μπήκε στα σπίτια των περισσότερων Συριανών. Ο Σταύρος Βαφίας συμπαραστεκόταν στα πολιτιστικά πράγματα και θέματα κοινωνικής αλληλεγγύης. Για πολλά χρόνια διευθύντρια – εκδότρια ήταν η κόρη του Άννα Βαφία.

Ο Σταύρος Βαφίας έπαιξε σημαντικό ρόλο στα συριανά τεκταινόμενα για μεγάλο διάστημα, αφού διετέλεσε Δημοτικός Σύμβουλος (1945-1958), Γενικός Γραμματέας του δήμου, επί δημαρχίας Ευαγγέλου Ξοχάκη και Δήμαρχος της Ερμούπολης (1959-1972). Συνέβαλε στην δημιουργία του πρώτου εργοστασίου αφαλάτωσης (πρώτο στην Ελλάδα, με την υποστήριξη Ισραηλινών τεχνικών, στις αρχές της δεκαετίας του 60), στην συντήρηση – διάσωση ιστορικών κτιρίων της πόλης (ανάμεσα τους το θέατρο «Απόλλων», για το οποίο εξοικονόμησε πόρους και έκανε σωστικές παρεμβάσεις), στην επαναλειτουργία του Νεωρίου, στην λειτουργία της Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού και της Σχολής Μηχανικών, την λειτουργία του δημοτικού ξενοδοχείου «Ευρώπη» (σημερινό καζίνο).

Η Ερμούπολη είχε μόνιμο αντιπρόσωπο στην τότε ΕΟΚ και στις αρχές της δεκαετίας του 60, της απονεμήθηκε η σημαία της Ευρώπης, μεγάλη διάκριση για εκείνη την εποχή. Το 1972 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όπου εργάστηκε ως ανώτερο στέλεχος ναυτιλιακής επιχείρησης. Έγινε μέλος του Συνδέσμου Συριανών, προσέφερε μεγάλες υπηρεσίες για την προώθηση των σκοπών του Συνδέσμου και βραβεύτηκε από αυτόν το 1997. Τιμήθηκε με τον Χρυσό Σταυρό του Βασιλικού Τάγματος του Φοίνικος, τον Αργυρό του ΕΕΣ, με το Μετάλλιο του Προσκοπισμού και το Χρυσό Μετάλλιο της Ερμούπολης. Επέστρεψε στην Ερμούπολη, όπου και πέθανε το 2003, πλήρης ημερών.

Η παλαιότητα των μηχανών του τυπογραφείου καθιστά τη χρήση τους δύσκολη, όμως εξακολουθούν να είναι λειτουργικές και μοναδικές στην Σύρο και στις Κυκλάδες, για να θυμίζουν στον επισκέπτη του μελλοντικού Μουσείου Τυπογραφίας το ένδοξο τυπογραφικό παρελθόν της Ερμούπολης.

Θερμές ευχαριστίες και συγχαρητήρια στον πατέρα Εμμανουήλ Συρίγο, για το έργο που επιτελούν οι ιερείς του ναού και την υπέροχη ξενάγηση!

Βιβλιογραφία

Αγριαντώνη Χριστίνα, Φενερλή Αγγελική, Ερμούπολη – Σύρος, Ιστορικό Οδοιπορικό, Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης της Ερμούπολης, Εκδόσεις Ολκός, Αθήνα 2000

Δημητρώπουλος Αχιλλέας, Σύρος, Οδηγός για τον επισκέπτη, Κυκλαδικές Εκδόσεις, Αθήνα 1993

Λειβαδάρας Νικόλαος, Το πρώτο Νοσοκομείο της επαναστατημένης και ελεύθερης Ελλάδας, Ερμούπολη Σύρου 1825, Συριανά Γράμματα, τεύχος 6, περίοδος Β', Δεκέμβριος 2019, Εκδόσεις Εκπαιδευτηρίων Αγ. Παύλου

Λουκιανός Γιάννης, Οι βοτσαλωτές αυλές των Κυκλάδων, Τεχνική, Ιστορία μιας Παραδοσιακής Τέχνης, Αθήνα 1998

Τραυλός Ιωάννης, Κόκκου Αγγελική, Ερμούπολη, Έκδοση Εμπορικής Τραπεζής της Ελλάδος, Αθήνα 1980

Κουλουμπής Παναγιώτης:

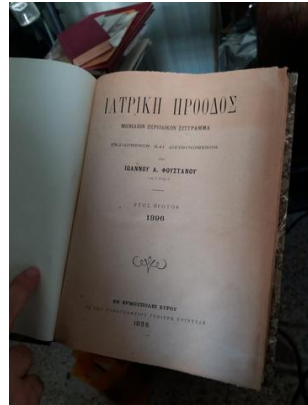
alithinesgynaikes.gr Η άγνωστη ιστορία της Μητρόπολης Σύρου
Μεταμόρφωσης του Σωτήρος

[syrosstories, wixsite](http://syrosstories.wixsite) Η τρομερή φυματίωση, το Εμπειρίκειον Σανατόριον

www.ionio.gr>articles>foustanos

el.m.wikipedia.org>wiki>Ιωάννης Φουστάνος

«Από το Αμυγδαλό στον Φυσώντα
και το εξωκλήσι των Αγίων Αναργύρων»
Κείμενο – Φωτογραφίες: Χρήστου Θανόπουλου

Ένα αυγουστιάτικο πρωινό, οδηγώντας το αυτοκίνητο μου, αφού άφησα πίσω μου τον Βορνά της Άνω Σύρου και το δίστρατο του Μύτακα, κατευθύνθηκα δεξιά προς Κυπερούσα – Ρηχωπό. Το βλέμμα μου πλανήθηκε μαγεμένο στις πλατιές αναβαθμίδες με ξερολιθιές της Κυπερούσας και την χαρακτηριστική λευκή αγροικία με τα βαθυγάλαζα στηθαία. Στο βάθος της χαράδρας, το Παπούρι, απόκοσμο και σαγηνευτικό. Παρακαμπτήριος ανεβαίνει δεξιά την ράχη του βουνού Κάπαρη, φθάνει στον οικισμό του Ρηχωπού, συνεχίζει ως μονοπάτι που κατεβαίνει προς την Σπηλιά του Φερεκύδη και το Πλατύ Βουνί.

Συνέχισα στον κεντρικό δρόμο και άφησα το αυτοκίνητο λίγο πριν την διασταύρωση Χαλανδριανής – Κάμπου, μπροστά από το ξωκκλήσι του Άη Γιώργη, 4,2 χλμ. από την Άνω Σύρο. Διάβηκα την σιδερένια πύλη και ανέβηκα τα 4-5 σκαλοπάτια που οδηγούν στην αλουμινένια θύρα του ναού. Η κτητορική επιγραφή στην λευκόγκριζη μαρμάρινη πλάκα αναφέρει: «Ο νέος ούτος ιερός ναός προς τιμήν του Αγίου Γεωργίου ωκοδομήθη εκ θεμελίων δαπάναις Νικολάου Ι. Δαλεζίου, ιερέως, εν έτει 1906». Κοίταζα με δέος την καταγάλανη θάλασσα, με τα λιγνά λευκά προβατάκια. Απέναντι η καταπράσινη Καρδιανή και τα Υστέρνια της Τήνου. Δίπλα, μονιασμένη αρμονικά η Άνδρος και κάτω δεξιά η φημισμένη Χαλανδριανή (Πρωτοκυκλαδικός πολιτισμός Σύρου – Κέρου 3^η χιλιετία π.Χ.). Στον απέναντι λόφο του Φυσώντα (382 μ.) λίγο πριν την κορυφή του, δεσπόζει το λευκό ξωκκλήσι του Αγ. Ιωάννη Φυσώντα, ο επόμενος στόχος μου. Κατέβηκα στην διασταύρωση της ασφάλτινης οδού και άρχισα να ανεβαίνω με γοργά βήματα το πέτρινο μονοπάτι που ανηφορίζει ανάμεσα από ξερολιθιές, άφησα πίσω μου ένα αγροτόσπιτο και ύστερα από σύντομη πορεία μερικών λεπτών, άνοιξα την μικρή σιδερένια καγκελόπορτα και προσέγγισα το χαριτωμένο εκκλησάκι του Αγ. Ιωάννη Φυσώντα, που στέκει επάνω στα ερείπια ελληνιστικού πύργου – παρατηρητηρίου (όπως ακριβώς και το εκκλησάκι του Αγ. Αιμιλιανού στο Άνω Μάννα), εποπτεύοντας το όρος Σύριγγα, τον δρόμο προς Χαλανδριανή, την κοιλάδα από κάτω και φυσικά την θάλασσα με τα γύρω νησιά. Παρατηρούσα τους αρχαίους ογκόλιθους στη βάση της εκκλησίας. Διέκρινα το πλοίο της γραμμής Πειραιά – Σύρου που περιέπλεε τις βορειοανατολικές ακτές του νησιού, οδεύοντας ολοταχώς προς το λιμάνι της Ερμούπολης. Σε επαφή με το εκκλησάκι υπάρχει νεότερο βοηθητικό τετράγωνο κτίσμα κατασκευασμένο από πλίνθους και ανάμεσα στα δύο κτίσματα μεσολαβεί πέτρινη σκάλα.

Περπάτησα περιμετρικά της κορυφής του Φυσώντα και διέκρινα στο βάθος δεξιά και λίγο πιο χαμηλά οικία και τον ναό των Αγίων Αναργύρων. Κατευθύνθηκα βόρεια, ακολουθώντας το μονοπάτι προς την κορυφή του λόφου. Πέρασα δίπλα από πέτρινο μαντρί, καβάλησα αλλεπάλληλες ξερολιθιές, διέσχισα μικρά χωράφια με αφάνες, φρύγανα, σχίνους και

χρυσafiά άχυρα. Τελικά εισήλθα στον αμπελώνα της οικίας, που είναι κτισμένη λίγο ψηλότερα από τον ναό των Αγίων Αναργύρων και ύστερα από διάσχιση του κήπου, όπου δεσπόζει γκρίζο άγαλμα γυμνού άντρα, κατέβηκα τον τσιμεντόδρομο της αυλής, καταλήγοντας στον αντίστοιχο παρακαμπτήριο των Αγίων Αναργύρων μήκους 4,8 χλμ., που ενώνεται με τον δρόμο της Χαλανδριανής. Πέρασα δίπλα από παλιό ερειπωμένο πέτρινο σπιτάκι, σε συνέχεια με ξερολιθιές πάνω στο δρόμο.

Προσέγγισα το υπέροχο λευκό σαν περιστέρι εξωκλήσι των Αγίων Αναργύρων, με τους δύο βοηθητικούς οικίσκους, την βορεινή δίτοξη στοά και το πανέμορφο αιγοπελαγίτικο καμπαναριό. Λευκή ανάγλυφη μαρμάρινη πλάκα με τη μορφή των Αγίων Κοσμά και Δαμιανού στολίζει την στοά, με τα κλειστά με υαλοπίνακες παράθυρα. Το εκκλησάκι γιορτάζει την 29^η Σεπτεμβρίου και αποτελεί μαζί με την Φανερωμένη τα δύο σημαντικότερα προσκυνήματα των συριανών καθολικών.

Περίφημο ήταν το παλιό πανηγύρι των αγίων, όταν ξεκίναγαν πεζοί προσκυνητές από κάθε γωνιά της Σύρου (Ποσειδωνία, Φοίνικα, Γαλησσά, Δανακό, Πάγο, Άδειατα, Κίνι, Βάρη) «συν γυναίξί και τέκνοις». Τα τραγούδια και τα πέταλα των υποζυγίων ακούγονταν μέσα στη νύκτα, συνενώνονταν στο Ηρώον, ανηφόριζαν προς την Άνω Σύρο και νωρίς το πρωί έφταναν στο ξωκκλήσι.

Γύρω από το πέτρινο σπιτάκι του γέρο-Μάρκου Βουδιούκα, ξεκουράζονταν στους πάγκους που τους είχε ετοιμάσει, αφού προηγουμένως έδεναν τα περίπου χίλια ζώα στα γύρω σκληροχώραφα, να βοσκήσουν θυμάρι και φασκόμηλο. Σήμερα οι πιστοί συνεχίζουν να πανηγυρίζουν «στη χάρη Τους», καταφθάνουν όμως με τα αυτοκίνητα τους.

Πήρα το δρόμο της επιστροφής, μέσω του κήπου της ιδιωτικής γειτονικής οικίας, κοιτώντας με θαυμασμό και απορία τα αγάλματα που στολίζουν έναν από τους εξώστες. Με υποδέχθηκε ο ιδιοκτήτης της, ο ομότιμος καθηγητής του ΕΜΠ κ. Ιωσήφ Στεφάνου (αρχιτέκτων, πολεοδόμος, διευθυντής του Εργαστηρίου Πολεοδομικής Σύνθεσης του Τμήματος Αρχιτεκτόνων, έχει σπουδάσει στην Γαλλία Αρχιτεκτονική, Πολεοδομία, Κοινωνική Ψυχολογία και Ψυχολογία του χώρου, με περισσότερες από 100 επιστημονικές εργασίες σε ελληνικά και ξένα περιοδικά και συμμετοχή σε πολλά βιβλία). Ο πολυτάλαντος κ. Στεφάνου εκτός των άλλων είναι γλύπτης και ζωγράφος και έχει παίξει ενεργό ρόλο στη Σύρο, σε θέματα που άπτονται της ειδικότητάς του. Είχε την γενική εποπτεία της ανακαίνισης και αποκατάστασης του εκκλησιαστικού συγκροτήματος του καθεδρικού ναού Αγ. Γεωργίου Άνω Σύρου (2012-2015), ως πρόεδρος του Ινστιτούτου Σύρου και συντονιστής της ομάδας Μελέτης Αποκατάστασης. Είχε προτείνει την προσθήκη αετώματος, για λόγους αρμονίας, στην δυτική πλευρά του ναού (1984), ενώ αποκαταστάθηκε και το κωδωνοστάσιο στην αρχική του μορφή (2012-2015), ψήλωσε κατά έναν όροφο, με δίλοβο τόξο σε κάθε όροφο, σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο του δημιουργού του Νικολάου Χατζησίμου.

Έγινε πασίγνωστος για την μικρή ανασκαφή - έρευνα που διεξήχθη επί 13 μήνες περίπου στο μοναδικό Φρέαρ του Ελληνικού, στο χωριό Σα-Μιχάλης της Απάνω Μεριάς, σε συνεργασία με τον Μανώλη Κορρέ

(Καθηγητή Ιστορίας Αρχιτεκτονικής, αρχιτέκτονα, αρχαιολόγο), τον Παναγιώτη Τουλιάτο (Καθηγητή Οικοδομικής, Αρχιτέκτονα, με ειδικές γνώσεις της Αρχαίας Τεχνολογίας), την Ιουλία Στεφάνου (αρχιτέκτονα, πολεοδόμο), τον Μιχαήλ Προβελέγγιο (αρχιτέκτονα Πολυτεχνείου Φλωρεντίας) κ.α.

Ο κ. Στεφάνου στεκόταν δίπλα στο άγαλμα που διακοσμεί τον κήπο, φροντίζοντας τα καλλωπιστικά και αρωματικά φυτά του. Ακολούθησε μια μακρά και ενδιαφέρουσα συζήτηση για τον φιλόσοφο Φερεκύδη, το Φρέαρ του Ελληνικού, καθώς και την πολυσυζητημένη ανακαίνιση του συγκροτήματος του Αγίου Γεωργίου.

Ο κ. Στεφάνου επέλεξε αυτήν την τοποθεσία για να κτίσει το σπίτι του πριν 20 χρόνια, ενθουσιασμένος από την ομορφιά του απανωμερίτικου τοπίου, την θέα προς την ανατολή του ηλίου, απέναντι ακριβώς από Δήλο – Ρήνεια (ιερό νησί του Απόλλωνα και της Αρτέμιδας) και το αρχιπέλαγος με τα κυκλαδονήσια που την περιβάλλουν, Άνδρο, Τήνο, Μύκονο.

Το σπίτι εσωτερικά είναι λιτό, με μινιμαλιστική διακόσμηση, μοντέρνο και παραδοσιακό ταυτόχρονα. Στον στεγασμένο εξώστη της οικίας, με την μοναδική θέα προς το Πλατύ Βουνί και τα γύρω νησιά, στέκει το άκρως ερωτικό άγαλμα της θεάς Αφροδίτης, γύψινος όρθιος γυμνός άνδρας βαμμένος στο χρώμα του μολύβδου (τσιμεντένιο αντίγραφο του βρίσκεται στον κήπο), «Ο Σκεπτόμενος» και «Η Σκεπτομένη», ξαπλωτό γυναικείο γυμνό, κεφάλι γυναίκας, μια ημιτελής σπουδή γυναικείου γυμνού από χονδρό σύρμα και πλαστελίνη και δίπλα το βαλιτσάκι με τα σύνεργα του αρχιτέκτονα-μηχανικού.

Ο ναός των Αγ. Αναργύρων, την εποχή της πρώτης εγκατάστασης του, ήταν ένα άχαρο ξωκκλήσι, με δύο στενά καμpanαριά στην δυτική πλευρά του. Ο κ. Στεφάνου έκανε την μελέτη ανακαίνισης του ναού και ακολούθως κατασκευάστηκαν τα δύο πρόσθετα κτίρια, στοά με καμpanαριό στην βορεινή πλευρά, για προστασία των προσκυνητών από τον δυνατό βοριά που πνέει ακατάπαυστα στην περιοχή.

Η συζήτηση συνεχίστηκε για τον Φερεκύδη, τον προσωκρατικό φιλόσοφο, που κατά την επικρατέστερη εκδοχή, έζησε μεταξύ 600 και 550 π.Χ., ταυτόχρονα με τους επτά σοφούς της αρχαιότητας, μαθητής του Πιπτακού και δάσκαλος του Πυθαγόρα. Η αρχαϊκή σκέψη των Ιώνων φιλοσόφων αρχίζει να ξεφεύγει από την στείρα αποδοχή των μύθων, από «αναλογική» μετατρέπεται σε «λογική», δηλαδή αρχίζει να γίνεται επιστημονική. Δική του εφεύρεση θεωρείται το ηλιοτρόπιο. Στην Ομήρου Οδύσσεια (Ραψωδία Ο', 403-483), ο έμπιστος χοιροβοσκός Εύμαιος (γιος του βασιλιά της Σύρου Κτησία, έχοντας απαχθεί από Φοίνικες εμπόρους κατέληξε στην Ιθάκη), συναντά τον Οδυσσέα στην Ιθάκη και επισημαίνει ότι: «...υπάρχει κάποιο νησί Συρία (Σύρος), αν κάπου το άκουσες, καθύπερθεν της Ορτυγίας(Δήλου), εκεί και οι τροπές του ηλίου». Ο Αρίσταρχος ο Σαμοθράξ, διευθυντής της Αλεξανδρινής Βιβλιοθήκης και βαθύς μελετητής των ομηρικών επών, συμπληρώνει «...όπου υπήρχε ηλιοτρόπιο στο οποίο εμετρώντο οι τροπές του ηλίου». Η Σύρος, βρισκόμενη δυτικά της Δήλου (νησί του Απόλλωνα) με την μεγαλύτερη ηλιοφάνεια παγκοσμίως, αποτελεί τον ιδανικό τόπο παρακολούθησης της φαινομένης κίνησης του ηλίου.

Η ερευνητική ομάδα του Φρέατος του Ελληνικού εντόπισε ισχυρές ενδείξεις, ότι πρόκειται για ένα μοναδικό δημιούργημα της Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας και πιθανότατα ταυτίζεται με το ηλιοτρόπιο του Φερεκύδη, αστρονομικό όργανο-παρατηρητήριο, που παρακολουθεί και καταγράφει τις τροπές του ηλίου, δηλαδή το θερινό και χειμερινό ηλιοστάσιο. Μπορεί κανείς μέσω του ηλιοτροπίου να παρατηρήσει την ελλειπτική κίνηση του ηλίου, να ορίσει τις δύο ισημερίες και τα ηλιοστάσια, που σηματοδοτούν τις κλιματολογικές αλλαγές (εποχές). Κατ'αυτόν τον τρόπο οργανώνεται ημερολόγιο, προγραμματίζονται δηλαδή οι αγροτικές-κτηνοτροφικές εργασίες και γενικώς γίνεται μελέτη των κινήσεων του ηλίου, οι οποίες δεν διαφέρουν πολύ από τις σημερινές. Είναι γνωστό ότι ο Ερατοσθένης χρησιμοποιούσε φρέατα ως αστρονομικά παρατηρητήρια. Το βάθος 9 μ. πηγάδι, έχει επένδυση από μαρμαρόπετρες, επικαλυπτόταν εν μέρει η οροφή του με μαρμάρινες πλάκες, ενώ διάδρομος μήκους 27 μ. οδηγεί σε αυτό και ακολουθεί κλίμακα με οκτώ βαθμίδες που κατεβάζουν στο επίπεδο του ύδατος. Η όλη κατασκευή είναι προσανατολισμένη επ' ακριβώς προς τον μαγνητικό και αστρονομικό βορρά (Πολικό Αστέρα), ενώ νοητή γραμμή που διέρχεται από το κέντρο του φρέατος και δύο κοιλότητες στην δεύτερη από κάτω και έβδομη βαθμίδα, με κατεύθυνση προς τον Πολικό Αστέρα, συμπίπτουν με τα σημεία πρόσπτωσης των ηλιακών ακτίνων, κατά την μεσημβρία της θερινής τροπής, η πρώτη και των δύο ισημεριών η δεύτερη. Οι ακτίνες του ηλίου κατά την μεσημβρία, εισχωρούσαν από οπή ή σχισμή της οροφής για δευτερόλεπτα και προσέπιπταν σε κάποια βαθμίδα της κλίμακας και ο παρατηρητής σημείωνε το σημείο πρόσπτωσης της ακτίνας. Συμπερασματικά, το Φρέαρ του Ελληνικού είναι μάλλον αστρονομικό όργανο-ηλιακό παρατηρητήριο για ημερολογιακούς σκοπούς και χώρος ιεροτελεστιών, παρά απλό πηγάδι υδροληψίας. Ανακαλύφθηκε το 1870 και αργότερα τροποποιήθηκε από τους ιδιοκτήτες του χωραφιού, ώστε η υδροληψία να γίνεται από πάνω με τροχαλία χειροκίνητη. Η έρευνα χρηματοδοτήθηκε από τον ευπατρίδη κ. Κ. Γεωργόπουλο, ο οποίος ήταν πρόθυμος να αγοράσει το οικόπεδο, ώστε ο αρχαιολογικός χώρος να ανασκαφεί πλήρως και να αναδειχθεί όπως αρμόζει σε αυτό το σπάνιο τεχνούργημα. Δυστυχώς, η προσπάθεια δεν ολοκληρώθηκε, λόγω αρνήσεως της ιδιοκτήτριας να πουλήσει το χωράφι. Ο Φερεκύδης Βάβυος ο Σύριος, του οποίου κατοικίες θεωρούνται δύο σπήλαια, (έξω από το Ρηχωπό και στην Αληθινή), μελέτησε τα απόκρυφα βιβλία των Φοινίκων, έζησε στην αρχαϊκή εποχή και το ηλιοτρόπιο θεωρείται ότι είναι της ίδιας ιστορικής περιόδου. Όμως η Ομήρου Ιλιάδα και Οδύσσεια αναφέρονται σε γεγονότα του 13^{ου} αι. π.Χ.. Μήπως τελικά το ηλιοτρόπιο είναι εκείνης της εποχής και άρα παλαιότερο από αυτό του Εβραίου βασιλιά Αχάζ; Μήπως δεν το έφερε ο Φερεκύδης από την Φοινίκη, αλλά το πήραν οι Φοίνικες από τον Φερεκύδη; Μήπως πρέπει να ξαναγραφούν τα βιβλία της Ιστορίας;

Με αυτά και άλλα πολλά, η συζήτηση κατέληξε στην ανακαίνιση του εκκλησιαστικού συγκροτήματος του Αγ. Γεωργίου Άνω Σύρου, όπου όλοι βλέπουν με θλίψη την υγρασία να καταστρέφει τις προσφάτως ανακαινισμένες οροφोगραφίες – τοιχογραφίες του ναού. Ο κ. Στεφάνου αναφέρει ότι η στεγανοποίηση της οροφής που έγινε το 2003, μέχρι το 2012 (τότε δηλαδή που ξεκίνησαν οι εργασίες αποκατάστασης), δεν είχε παρουσιάσει κανένα πρόβλημα. Η φθορά του χρόνου όμως, έκανε επιτακτική

την ανάγκη ριζικής ανακαίνισης. Ύστερα από επίμονες προσπάθειες του κ. Στεφάνου, το έργο εντάχθηκε στα έργα της περιφέρειας, με χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) ΕΣΠΑ (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007–2013), με προϋπολογισμό 2.500.000 ευρώ, αντί των 1.850.000 ευρώ, που είχε προϋπολογίσει η μελετητική του ομάδα. Το έργο υλοποίησαν δύο τεχνικές εταιρείες, με επιστασία του Υπουργείου Πολιτισμού (Διεύθυνση Αναστήλωσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων [ΔΑΒΜΜ]). Η έκδοση αδείας για το έργο καθυστέρησε πολλούς μήνες, λόγω οικογενειακού προβλήματος της υπαλλήλου του ΥΠΠΟ που χειριζόταν τον φάκελο του έργου. Ο μελετητής και ο συντηρητής των τοιχογραφιών απεκάλυψαν και ακολούθησαν τον εξαιρετικής αξίας αρχικό εσωτερικό διάκοσμο του Ιταλού ζωγράφου Ιωσήφ Βιανέλλο (1855), ενώ η αποκατάσταση έγινε σε δύο φάσεις. Στα τύμπανα της οροφής, αφαιρέθηκε το αρμολοϊ ανάμεσα στις πέτρες, προκειμένου να μελετηθεί η στατικότητα του κτιρίου και έτσι έμεινε εκτεθειμένος ο ναός στην βροχή και την υγρασία για 2,5 χρόνια! Η υγρασία εισχώρησε ανάμεσα στις πέτρες. Οι τοίχοι αργότερα ξέρασαν την υγρασία, όπως ήταν αναμενόμενο, και σήμερα βλέπουμε τα αποτελέσματα. Η ανάθεση της κατασκευής των ξύλινων κουφωμάτων δεν έγινε σε κάποιον από τους πολλούς άξιους ξυλουργούς της Σύρου. Αντιθέτως. Κατασκευάστηκαν από ξύλο καστανιάς και όχι από δρυ, όπως θα έπρεπε. Μετά από μόλις έναν χρόνο είχαν πετσικάρει! Οι δίφυλλες πόρτες δεν κλείνουν καλά, μένει κενό ανάμεσα τους! Τα παράθυρα δεν εφάρμοζαν σωστά στους τοίχους και τα κενά ανάμεσα στα κουφώματα και τα ανοίγματα πληρώθηκαν με σιλικόνη! Η δεύτερη πύλη, προς την Μονή Ιησουϊτών ολοκληρώθηκε χωρίς να έχει εκδοθεί η αντίστοιχη οικοδομική άδεια, η οποία τελικά εκδόθηκε εκ των υστέρων!

Η ώρα είχε περάσει και ο ήλιος μεσουρανούσε πάνω από τους Αγ. Αναργύρους και το Φρέαρ του Ελληνικού, στον Σα Μιχάλη. Το πάλλευκο ξωκκλήσι των «ανάργυρων γιατρών» σε διάλογο με το απέραντο γαλάζιο του Αιγαίου, καθώς η αναζωογονητική αύρα της Απάνω Μεριάς χαλάρωνε τον κλοιό της ζέστης.

Ευχαρίστησα θερμά τον κ. Στεφάνου για την φιλοξενία και την πολύ ενδιαφέρουσα συνομιλία μας.

Βιβλιογραφία

- *Αναστασίου Τάσος, Σύρα, Ιστορική Μνήμη, Περιήγηση, Εκδόσεις Φρ. Καλουτά, Σύρος 1993*
- *Διγενής Χρήστος, Ομήρου Οδύσσεια, Εισαγωγή-Έμμετρη μετάφραση-Σχόλια, Εκδόσεις Κατάρτι, Αθήνα 2008*
- *Ρούσσοις – Μηλιδώνης Μάρκος, SYRA SACRA, θρησκευτική Ιστορία της Σύρου, Εκδόσεις ΚΙ.ΚΕ.ΔΕ., Σύρος, 2000*
- *Στεφάνου Ιωσήφ, Καθεδρικός Ναός Αγίου Γεωργίου, Εκκλησιαστικό Συγκρότημα Άνω Σύρου, Εκδόσεις Καθολικής Επισκοπής Σύρου, 2016*
- *Στεφάνου Ιωσήφ, Φρέαρ το Ελληνικόν, Συριανά Γράμματα, Τεύχος 1, Περίοδος Β, Απρίλιος 2017, Εκδόσεις Εκπαιδευτηρίων Άγιος Παύλος*

- Χάρτης ν. Σύρου, Τοπο, 10.22, Aegean Cyclades, Σύρος, 1:20.000, Anavasi, Αθήναι, Έκδοση 2010
- www.biblionet.gr/author/39598/Ιωσήφ-Στεφάνου
- www.diadrastika.com. Αρχαία Ελλάδα, Το Ηλιοτρόπιο της Σύρου και το «Μυστικό Πηγάδι του Φερεκύδη»
- www.koinignomi.gr > epikentro-o-syrianos-filosofos, 15 Απριλίου 2016

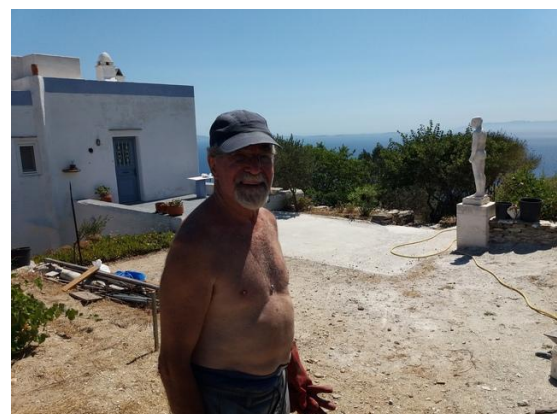
Άγιοι Ανάργυροι

Άγιος Γεώργιος

Άγιος Ιωάννης

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ

Ο Μητροπολιτικός Ναός της Σύρου

Από την κ. Μαρία Ρώτα

Η Μεταμόρφωση του Σωτήρος, η αλλοίωση, ίσως, η μεταλλαγή της φθαρτής φύσης του Ιησού Χριστού έγινε στο όρος Θαβώρ της Γαλιλαίας. Μέχρι τον 4ο αιώνα η Μεταμόρφωση του Ιησού εορταζόταν προ του Πάσχα, αλλά όταν η αγία Ελένη έκτισε στο όρος Θαβώρ τον ναό της Μεταμόρφωσης, επεκράτησε ο εορτασμός στις 6 Αυγούστου, ημέρα των εγκαινίων του ναού.

ΣΥΡΟΣ: Η πρώτη εκκλησία της Ερμούπολης, η σημερινή Μητρόπολη, χρονολογείται στα χρόνια της Επανάστασης. Στις 21 Ιανουαρίου 1824 ο Αλέξανδρος Αξιώτης, Έπαρχος τότε, Μυκόνου και Σύρου, εκφράζοντας την επιθυμία των πολλών προσφύγων, ζήτησε από το Εκτελεστικό Σώμα την άδεια να οικοδομηθεί εκκλησία "ώστε να εκπληρώσει το απαραίτητον Χριστιανικόν χρέος των...". Αυτό ήταν το σοβαρό μέλημά τους, μόλις απ' την αντάρα της φρίκης, του διωγμού και της σφαγής ηρέμησαν, και προτού αρχίσουν να φτιάχνουν τα πρώτα σπίτια τους, θέλησαν να γίνει η ανοικοδόμηση μιας μεγάλης Ορθόδοξης Εκκλησίας. Μιας εκκλησίας ξεχωριστής, μεγαλοπρεπής, που θα συγκέντρωνε στα σπλάχνα της όλους τους χριστιανούς που σώθηκαν από τους Οθωμανούς και βρέθηκαν σ' ένα κεντρικό νησί των Κυκλάδων. Ύστερα από πολλές προσπάθειες, βρέθηκε κοντά τους ένας αυτόχθονας Ορθόδοξος γέροντας, (απ' τους λίγους ντόπιους που είχαν απομείνει πιστοί στα πατρώα δόγματα) για να προσφέρει το οικόπεδο, εκεί που βρίσκεται σήμερα ο Ναός της Μεταμόρφωσης, η Μητρόπολης.

Ο Φραγκούλης Καπουράλης ήταν ο πρώτος μεγάλος Δωρητής και Ευεργέτης αυτού του χώρου στους τόσους πολλούς που επιθυμούσαν να αποκτήσουν τον ορθόδοξο Ναό τους. Ο χώρος που παραχωρήθηκε δεν ήταν ομαλός και επίπεδος, ήταν κατηφορικός και ανώμαλος. Επίσης είχαν ανακαλυφθεί ερείπια κάποιου κτίσματος, που κατεστραμμένο όπως ήταν, δεν παρουσίαζε παλιό Ναό, αλλά κάποιο αρχαίο κτήριο που είχε βέβαια καταστραφεί.

Ο έπαρχος Αλέξ. Αξιώτης όρισε μια επιτροπή με τους Νικόλαο Ταρποχτζή και Νικόλαο Φωκά για να αναλάβουν το δύσκολο έργο της ανοικοδόμησης του Ναού. Με την κατάθεση του θεμελίου λίθου άρχισε ένας οικοδομικός οργανισμός σπουδαίος. Όλοι οι πρόσφυγες (οι πρώτοι πολίτες) με μια καρδιά, με μια θέληση, έσπευσαν να εργαστούν. Όπως γράφει ο Ανδρέας Φραγκίδης στο βιβλίο του "ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΡΟΥ" "... ως μύρμηγκες, γέροντες ο μεν λίθους, ο δε ξύλα, ο δε χουν (χώμα) και πάσαν χρήσιμον ύλην προς αποπεράτωσιν αυτού του ναού, ενώ συγχρόνως οι έρανοι, αι δωρεαί αυτών συνηθοίζοντο μετά γενναιότητος...".

Ο ενθουσιασμός και η συμμετοχή των κατοίκων της νέας πόλης στις οικοδομικές εργασίες βοήθησε μέχρι το τέλος της χρονιάς (1824) να έχουν υψωθεί οι εξωτερικοί τοίχοι, να έχουν τοποθετηθεί οι μαρμάρινες κολόνες (ερείπια από την Δήλο), να έχει κατασκευασθεί η στέγη και να έχει στηθεί η Αγία Τράπεζα. Η άριστη επιτροπή που φρόντισε για την ανέγερση του Ναού, είχε σαν πρότυπο τον Ναό της Μεγαλόχαρης της Τήνου που είχε δημιουργηθεί πριν ένα χρόνο στις 30 Ιανουαρίου 1823.

Περιγραφή του Ναού

Υπάρχει ένα θαυμάσιο βιβλίο του π. Εμμανουήλ Μ. Συρίγου με τίτλο: "ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ – Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΣΤΗ ΣΥΡΟ", που με απλά ελληνικά έχει αναφερθεί, στην ανοικοδόμηση του Ναού της Μεταμορφώσεως. Υπέροχη είναι η περιγραφή του εσωτερικού του Ναού. Αναφερόμενος στον Δεσποτικό Θρόνο, έργο σπάνιας ξυλογλυπτικής τέχνης, περιγράφει με λεπτομέρειες την άριστη κατασκευή του. Στην πλάτη του Θρόνου είναι αγιογραφημένη η εικόνα του Μεγάλου Αρχιερέως Χριστού. Ο Άμβωνας του Ναού είναι θαυμάσια κατασκευασμένος και υπέροχα διακοσμημένος. Στο κεντρικό θωράκιο δεσπόζει η εικόνα του Σωτήρος Χριστού.

Το Τέμπλο του Ναού εντυπωσιάζει τον κάθε επισκέπτη- προσκυνητή. Είναι μαρμάρινο (με γκρίζα και άσπρα μάρμαρα) και το στολίζουν θαυμάσιες εικόνες αγίων που διακοσμούνται με υπέροχες ανάγλυφες παραστάσεις.

ΙΕΡΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ – ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ ΣΥΝΤΕΧΝΙΩΝ

Οι εσωτερικοί τοίχοι του Μητροπολιτικού Ναού είναι κατάμεστοι, όχι από αγιογραφίες, αλλά από μεγάλες μεταβυζαντινές φορητές εικόνες πλαισιωμένες από περίτεχνες και βαρύτιμες κορνίζες, όλα έργα του 19ου αιώνα:

1. Άγιος Γεώργιος ο Κυδωνιεύς ή Χιοπολίτης: Η εικόνα αυτή ανήκει στη συντεχνία των Αρτοποιών και είναι η πρώτη εικόνα που αφιερώθηκε στον Ναό το 1847. Ο εικονιζόμενος άγιος (νεομάρτυρας), μαρτύρησε στις Κυδωνιές (Αίβαλί) της Μ. Ασίας το 1807, σε ηλικία 22 χρονών...

2. Άγιος Ανδρέας (1849): Τον απόστολο Ανδρέα επέλεξε η συντεχνία των υποδηματοποιών της πόλης μας... Αυτή η συντεχνία ήταν προοδευτική, διέθετε πολύ καλούς τεχνίτες και προμήθευσαν τότε υποδήματα σε ανθρώπους της Βασιλικής Αυλής.

3. Ανάληψις του Κυρίου (1861): Η Ένωση των εδωδιμοπωλών (παντοπωλών) του νησιού μας καθιέρωσε την εορτή της Αναλήψεως ως ημέρα γιορτής τους. Γινόταν η θεία λειτουργία με λιτανεία της Θείας Εικόνας έως την Πλατεία Μιαούλη. Ακολουθούσε δεξίωση στην οποία ευρίσκονταν ο Δήμαρχος, ο Βουλευτής, ο Διευθυντής του Αστυνομικού Τμήματος, ο Πρόεδρος του Βιομηχανικού Επιμελητηρίου και πολλοί άλλοι επίσημοι...

4. Άγιος Παντελεήμων (1868): Δεξιά της μεσαιάς εισόδου, η Αδελφότητα των Οπωροπωλών έχει αναρτήσει την εικόνα της συντεχνίας Αγίου Παντελεήμονα. Κάθε χρόνο, την ημέρα εορτής του Αγίου πανηγυρίζαν όλα τα μέλη με τις οικογένειές τους.

5. Εισόδια της Θεοτόκου (1875): Την εορτή των Εισοδίων της Θεοτόκου, στις 21 Νοεμβρίου, διάλεξαν οι Οινοπώλες της πόλης μας για να πανηγυρίζουν και όρισαν την Παναγία ως προστάτιδα της Αδελφότητάς τους.

6. Αγία Μαρκέλλα (1904): Μία από τις πιο δραστήριες και πολυπληθείς Αδελφότητες, στην Ερμούπολη, ήταν αυτή των Χίων. Άλλωστε οι Χιώτες ήταν οι πρώτοι άποικοι που έφτασαν στη Σύρο το 1820. Σκοπό είχαν τη σύσφιξη των σχέσεων με την ιδιαίτερη πατρίδα τους τη Χίο. Η εικόνα της Αγίας Μαρκέλλας ήταν η πολιούχος της Χίου.

7. Παναγία η Φανερωμένη (1954): Η εικόνα αυτή της Θεοτόκου έγινε λίγα χρόνια μετά την απελευθέρωση της Σύρου από τα στρατεύματα κατοχής. Η Παναγία η Φανερωμένη υπήρξε η προστάτιδα του

φιλανθρωπικού Συλλόγου "Αγαθοεργός Αδελφότης Κυριών και Δεσποινίδων Σύρου".

-Το μικρό αυτό κείμενο μας προσέφεραν οι άριστες σελίδες του βιβλίου του π. Εμμανουήλ Μ. Συρίγου "ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ- Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΣΤΗ ΣΥΡΟ". Τον ευχαριστούμε θερμά, γιατί παρέδωσε στους αναγνώστες, όπως αναφέρει, "την ιστορία του πρώτου μνημείου της πόλης μας."

-Ιδιαίτερα ευχαριστούμε τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη μας κ. Δωρέθεο Β', ο οποίος με την βοήθεια του Θεού, φροντίζει να είναι πάντα σε καλή κατάσταση οι ιεροί ναοί των νησιών μας και είναι πάντα έτοιμος να βοηθήσει τον άνθρωπο που έχει ανάγκη.\

Μεταμόρφωση ο Μητροπολιτικός Ναός
Της Ερμούπολης 1824 – 1831

Εικόνα της Μεταμόρφωσης.
Αφιέρωμα Μιχ. Τσαμαδού
Χωρίς το ασημένιο επικάλυμμα.

Τιμή στους αδελφούς Ρεθύμνη

Την Κυριακή 16 Αυγούστου τελέστηκε το καθιερωμένο ετήσιο μνημόσυνο εις μνήμην των Κασίων ευεργετών Μηνά και Νικολάου Ρεθύμνη, στον Ι. Ν. Αγ. Γεωργίου και ακολούθως τελέστηκε τρισάγιο στον τάφο τους. Το παρών έδωσαν ο πρόεδρος του Συνδέσμου Συριανών κ. Δημήτρης Βαφίας, η κ. Ελεωνόρα Σαρρή, εκ μέρους του Δ.Σ. και η κ. Άννα Βαφία.

Ημέρα Μνήμης Γενοκτονίας Μικρασιατικού Ελληνισμού

Την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου 2020 τιμήθηκε η Ημέρα Μνήμης της Γενοκτονίας του Μικρασιατικού Ελληνισμού, από τον Σύλλογο Μικρασιατών Ερμούπολης Σύρου, στον Ι. Ν. Παμμεγίστων Ταξιαρχών (Ταξιάρχης), παρουσία του δημάρχου, του αντιπεριφερειάρχη, των στρατιωτικών αρχών, αστυνομίας, πυροσβεστικής και πλήθους κόσμου.

Μετά την δοξολογία, μέσα σε κλίμα συγκινησιακά φορτισμένο εκφώνησαν λόγους η πρόεδρος του Συλλόγου Μικρασιατών κ. Ειρήνη Χαρδαλή και το μέλος του Δ. Σ. Συλλόγου Μικρασιατών και έφορος του Συνδέσμου Συριανών κ. Ντίνα Συκουτρή Ανδρειωμένου.

Η κ. Συκουτρή δακρυσμένη αναφέρθηκε στα αίτια της Μικρασιατικής Καταστροφής, όπως ο εθνικός διχασμός, η προδοσία των «συμμάχων» αντί ισχυρών ανταλλαγμάτων, τα τραγικά λάθη της ελληνικής πολιτείας...Την 14η Σεπτεμβρίου κήκε η Σμύρνη και μαζί της θάφτηκε η Μεγάλη Ιδέα.

Η θάλασσα του Αιγαίου είναι η πιο αλμυρή θάλασσα, διότι δέχτηκε τα δάκρυα και το αίμα χιλιάδων προσφύγων... Ενώ το 1822 με την καταστροφή Χίου και Ψαρρών, η θυσία δικαίωσε το αποτέλεσμα, που ήταν η ελευθερία της πατρίδος, εκατό χρόνια μετά η θυσία είχε το αντίθετο αποτέλεσμα.

Και δεν υπάρχει μεγαλύτερη κατάρρα για ένα κράτος μετά από πόλεμο, από τους πρόσφυγες, οι οποίοι είναι ανεπιθύμητοι όπου και να πάνε.

Η προσφυγομάνα Ερμούπολη τους δέχτηκε και τους αγκάλιασε. Εμείς σήμερα δεύτερη γενιά προσφύγων που μεγαλώσαμε εδώ, νιώθουμε παράξενα και εδώ και εκεί...Το έτος 2020 η Ελλάδα βρίσκεται ενώπιον νέων προκλήσεων που είναι αποτέλεσμα της Καταστροφής του 1922. Όμως διατηρούμε άσβεστη συλλογική μνήμη. Παρά τα ελαττώματά μας, είμαστε ο λαός που στα δύσκολα έχουμε το θάρρος να ομολοήσουμε για το κοινό καλό, την πατρίδα μας και την αξιοπρέπεια μας».

Ακολούθησε τρισάγιο και κατάθεση στεφάνων στο Προσφυγικό Μνημείο του Ξηροκάμπου.

Άρχισε την Τρίτη 22/09 επίσημα το φθινόπωρο.

Πότε θα έχουμε ίση μέρα, ίση νύχτα στην Αθήνα.

Το απόγευμα της Τρίτης 22 Σεπτεμβρίου, στις 16:31 ώρα Ελλάδας, άρχισε και τυπικά το φθινόπωρο, καθώς συνέβη η φθινοπωρινή ισημερία στο βόρειο ημισφαίριο, όπου βρίσκεται και η Ελλάδα.

Η ισημερία σηματοδοτεί την αστρονομική έναρξη του φετινού φθινοπώρου, ενώ αντίστοιχα στο νότιο ημισφαίριο θα αρχίσει η άνοιξη. Στην ισημερία, η νύχτα και η μέρα έχουν σχεδόν την ίδια διάρκεια. Στη συνέχεια, στο βόρειο ημισφαίριο η μέρα θα μικραίνει και η νύχτα θα μεγαλώνει, ώσπου η τελευταία θα φθάσει στο ζενίθ της στο χειμερινό ηλιοστάσιο του Δεκεμβρίου.

Στην πραγματικότητα, στην Αθήνα η «ισότητα» μέρας και νύχτας θα συμβεί λίγες μέρες αργότερα, καθώς την ίδια την ημέρα της φθινοπωρινής ισημερίας η ίση μέρα-νύχτα συμβαίνει μόνο στους τόπους που βρίσκονται ακριβώς πάνω στον γήινο ισημερινό. Στις άλλες περιοχές πάνω ή κάτω από τον ισημερινό, αυτό συμβαίνει μερικές ημέρες πριν ή μετά από την ισημερία. Έτσι, στην Αθήνα, η οποία βρίσκεται 38 περίπου μοίρες βόρεια του ισημερινού, η ισότητα στη διάρκεια μέρας και νύχτας συμβαίνει περίπου μετά από τέσσερις μέρες.

Τόσο οι ισημερίες, όσο και τα ηλιοστάσια, συμβαίνουν δύο φορές τον χρόνο και σηματοδοτούν την έναρξη των εποχών του έτους. Από τα αρχαία χρόνια, σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της Γης, τέτοια φαινόμενα γιορτάζονταν από τους λαούς, που τους απέδιδαν μυθικές σημασίες.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Η

Θάνατοι

Απεβίωσε στη Σύρο όπου και ετάφη, το μέλος μας, Αικατερίνη (Καίτη) Γενναδίου, ιατρός Μικροβιολόγος επί σειρά ετών στη Σύρο.

Θερμώς συλλυπούμεθα τους οικείους της.

ΨΑΧΝΩ

Του Τάκη Κυριτσόπουλου

Ψάχνω τη μοίρα μου, που εχάθη
αιώνες τέσσερεις να βρω
στου φλυτζανιού το κατακάθι
και στου Ζαλόγγου το χορό.

Κι ως η ζωή θ' ανηφορίζει
σε βράχων κόγχες κι εσοχές,
ουράνιο φως θα ιριδίζει
στων φθινοπώρων τις βροχές.

Με το βιολί και με το ντέφι
και των διαλόγων την αργκό,
θα στροβιλίζομαι στα νέφη
για όσο βαστάει ένα τανγκό.

Καθώς γυρνούν τα χελιδόνια
γυρνά η ελπίδα καθενός,
και όσο φεύγουνε τα χρόνια
τόσο γκριζάρει ο ουρανός.

Θα βρω καινούργιο εικονοστάσι,
που θ' ακουμπάνε οι ματιές,
κι όταν το φως θα προσπεράσει
θα 'μαι φωτιά μεσ' στις φωτιές.

Δε βρίσκω λόγια

Στην Ευφροσύνη

Από τον Δημήτρη Βόϊκο

Πάει πολύς καιρός που έχω να σου γράψω,
τόσος πολύς που δε θυμάμαι πια.

Δεν έχω χρώματα τα λόγια μου να βάψω
κι ούτε μια βάρκα με κουπιά,
που θα σε πάρει σε ταξίδια και πορείες,
δε βρίσκω λόγια να σου γράψω, ιστορίες.

Απ' τη ζωή μου στα καράβια μόνο λίγο,
πως ...ακανόνιστος είν' ο ρυθμός.

Μήτε διέξοδος υπάρχει για να φύγω
και δεν υπάρχει τελειωμός.

Σε τεντωμένη ζω χορδή παλιάς κιθάρας
κι είναι τα λόγια μιας ανείπωτης λαχτάρας.

Σ' ένα λυκόφως οι αισθήσεις μου αντάμα
με το περίγραμμά τους να κυλά,
με αντιθέσεις σμίγουν, γίνονται 'να κράμα
και σπάνε όλες σιωπηλά,
σε κύματα βουνά, σπαρμένα δέκα μπόγια,
πώς να σου γράψω, πίστεψέ με, τόσο λόγια.

Εδώ ...που διασχίζω ερημιά και πλήξη
τη μοναξιά σε γκρίζο δειλινό,
τη μούχλα, τη σαπίλα που χω διανοίξει
κι αντιπαλεύω στο κενό,
να πάρω, ίσως, απ' τον ήλιο μιαν αχτίνα,
μα, να..., τα λόγια μου, σκουριά και λαμαρίνα!

Όνειρο και Ελπίδα (Ενός συνταξιούχου)

από το Νίκο Σαλίβερο (Salos)

Απ' όνειρο, σε όνειρο ξυπνάω στην επαύριον
και απορώ αν είναι ελπιδοφόρο ή μακάβριον.
Σκαντζόχοιρου το δίλλημα είναι πάντα που πνίγει
και που τον άνθρωπο συχνά σε ήττα καταλήγει.

.....

Ξύπνησα ,λέει, πρωί να πάω να ψηφίσω
γιατί , εγώ πρέπει να κρίνω πως θα ζήσω.
Κυριακή και κρέας μήνες είχα να μυρίσω,
μήτε στα εγγόνια ένα παιχνίδι να δωρίσω.

Αέρα να πάρω αυγινό, βγαίνω στο μπαλκόνι.....
Απ'τις αφίσες, ο νους πολύχρωμο γίνεται μπαλόνι,
τα λόγια , φαίνονται δεμένα σε ψεύτικο κορδόνι
και δίπλα, αλί, βλέπω μιαν αδειανή αγχόνη.

Μπερδεύομαι, ποια λεωφόρο, ποια οδό να πάρω;
είναι αυτή του δίκιου ή αυτή με τον κουμπάρο;
Κατ' οίκον ,μήπως, να καπνίσω ένα τσιγάρο;
ή «δέκα δάχτυλα» να ρίξω « κί'ένα σμπάρο»;

Όμως θωρώ ,κάλιο να βάλω ταυτότητα στο στόμα
σαν βγω , μες της «Πρωταπριλιάς» το δρόμο,
μήπως, σύμφωνα με τ' αυτονόητου το νόμο,
πως ,αν δεν πάω από κρέμασμα θα πάω από κώμα.

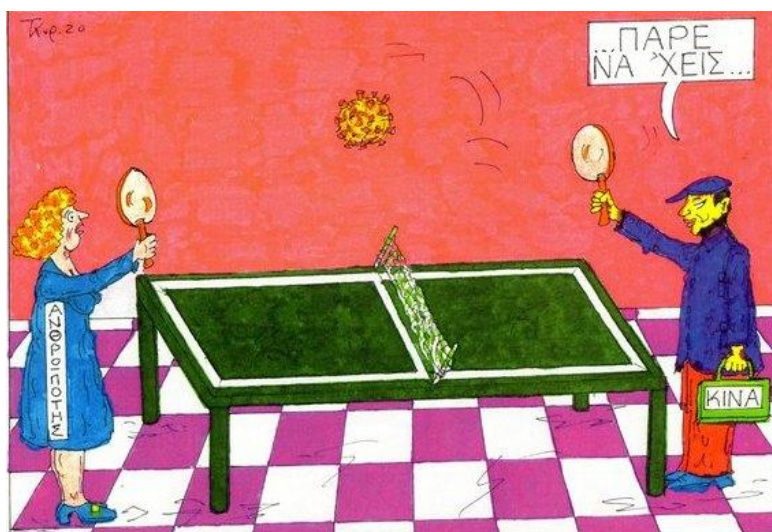
Ετσι οι συγγενείς θα αποφύγουν ΣΙΛΒΕΡ ΣΟΣ
αφού θα αναγνωριστώ ευθέως κι' επακριβώς.
Το κράτος θα εξοικονομήσει πλεόνασμα σαφώς,
και τότε θα πούνε όλοι: « Εφυγέ' νας παλαβός.»

Το κόρφο μου φτύνω,
καφέ δεν πίνω..
Ένα δάκρυ ' αφήνω
και με τ'αγγόνι μου, παίζοντας «κρυφτό»- «ξεδίνω»

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Σκίτσα για τον Κορονοϊο

Του Τάκη Κυριτσόπουλου

«ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ,
ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΧΡΟΝΟ ΘΑ ΧΟΡΗΓΟΥΝ
ΣΤΟΥΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΤΟ ΝΕΟ ΧΑΠΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΟΝΟΪΟΥ,
ΜΑΖΙ ΜΕ ...ΤΙΣ ΕΥΧΕΣ ΤΟΥΣ...»
Ο ΤΥΠΟΣ

